Carey, William
3m
Biog
3.7

HOLGER RAFN

WILLIAM CAREY

BANEBRYDEREN FOR DEN NYERE
HEDNINGEMISSION

„Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden!"
Lukas Evgl. 12,49.

KØBENHAVN
DET DANSKE MISSIONSSELSKAB
1914

Missions-Bibliotheket. Aargang 1914. 2.-3. Hefte.
Pris: 70 Øre.

MISSIONS-BIBLIOTHEKET

I 1913 udkom:

RICHARD LOVETT:

JAMES GILMOUR.

MONGOLIETS APOSTEL.

Oversat og forkortet af *Karen Ræder.*

Pris: 60 Øre.

• • •

MADRAS.

LIDT OM BYEN OG MISSIONEN.

Af Missionær *Knud Heiberg.*

Pris 40 Øre.

• • •

HENRY MARTYN.

EN KORT LEVNEDSSKILDRING AF EN MODERNE MUHAMMEDANER-MISSIONÆR.

Af *Holger Rafn.*

Pris: 50 Øre.

• • •

Alle tre Hefter faas for tilsammen **1 Kr. 25 Øre.**

Subskription paa Missions-Bibliotheket (**1 Kr. 25 Øre** aarlig) modtages i alle Boglader samt af

Det danske Missionsselskab,
Strandagervej 24, Hellerup.

HOLGER RAFN

WILLIAM CAREY

BANEBRYDEREN FOR DEN NYERE
HEDNINGEMISSION

„Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden!“
Lukas Evgl. 12,49.

KØBENHAVN
DET DANSKE MISSIONSSELSKAB
1914

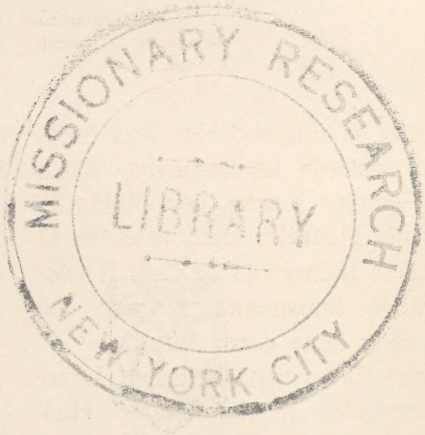

KØBENHAVN. DUPLEX - TRYKKERIET

I.

Barndom og Ungdom.

1761—1785.

„Barndommen røber Manden, ligesom Morgenen tit kundgør, hvad Dagen vil bringe!"

John Milton.

I Hjertet af England blev han født, i det Distrikt, der fostrede Shakespeare, Wiclif, Fox og Bunyan. Familien Carey, der skulde blive saa berømt i Englands Historie, stammede fra Devon. — I Tiden mellem Richard II og Carl II ydede denne Slægt udmærkede Statsmænd, Krigere, lærde Mænd og Bisper til at tjene deres Land. —

Henry Carey, en Fætter til Dronning Elisabeth, var Stamfader til to adelige Huse. Men om der end flød Adelsblod i Slægtens Aarer — saa sad dog William Careys Farfar som en ganske almindelig, fattig, lille Skolelærer i *Paulerspury*, en ubetydelig Landsby tre Mil syd for *Northampton*, nær ved den ældgamle romerske Landevej mellem London og Chester. Sønnen *Edmund Carey* var en ringe Væver, der arbejdede for Dagløn. Han opslog sin Væverstol i et lille toetages Hus i Paulerspury. Her fødtes Edmund Careys ældste Søn, *Wil-*

liam, 17. August 1761. Og her var hans Hjem i seks Aar, indtil Far Edmund blev udnævnt til Skolemester. Saa flyttede hele Familien ind i Skolehuset og fik Fribolig dér. — I Paulerspury Skole tilbragte William Carey de otte vigtigste Aar af sin Barndom til det fjortende Aar. —

Landsbyens Omgivelser og det landlige Sceneri har laant sin Farve til Drengens hele senere Liv og bidraget sit til at gøre ham til den, han blev. Tæt op mod selve Skolehuset hvælvede sig det kuplede Bryn af den kongelige Skov Whittlebury, der mod Nord fortsatte sig i andre vidtstrakte Skove. Carey har mangen Gang siddet under »Dronningens Eg«, der endnu staar, mægtig og ærværdig, skønt spaltet af Lynet. Her var det, Kong Edvard IV, paa Jagt, første Gang saà Elisabeth Woodville, den ulykkelige Moder til to Prinser, der blev myrdet i Tower. —

Egnen om Paulerspury er skøn. Overalt regelmæssig afrundede Højder paa ca. 700 Fod. Og imellem dem Dale med mange Floder, der fra dette Vandskel i Hjertet af Landet rinder ud i Vest og Øst. Dalene er fyldt med rig Vegetation, Korn, Græs og et Væld af Blomster. De mange Landgaarde er rige paa Haver og Frugtplantninger. Bønderne er berømte for deres Geder og Faar. Og i Retning af Havedyrkning og Blomsterforstand er Northamptonshire det bedste Sted i England. — —

To ufuldendte, selvbiografiske Skitser, Carey skrev i Indien paa Opfordring af sine Venner, Fuller og Ryland, og desuden — Breve fra den yngste Søster Mary, der overlevede ham, giver os en

Mængde livlige Skildringer af hans tidligste Aar. William Carey var det ældste af fem Børn. Han var den af Flokken, der i særlig Grad var yndet af den gamle Bedstemoder, en fin og from Kvinde, der henlevede sin Enkestand i Væverhytten. Da Familien flyttede ind i det Skolehus, hvor Farfaren havde boet, fik William sit eget Værelse. Det blev et meget interessant Sted. Thi sammen med Drengen flyttede der en munter Fugleskare ind. Han elskede de fjedrede Væsner. Alle Vegne blev der stillet Bure op. Fugleæg af alle Farver hentede han fra Skov og Mark. Hvad han paa Spadsereture fandt af interessant, fyldte han Hylder og Skuffer med. Og i alle Kroge var gemt Æsker og Glas med Insekter, hvis Udvikling han fulgte, fra Æg til Larve, fra Puppe til vinget Insekt. Han gik aldrig ud uden at undersøge Digerne undervejs, og naar han tog Planter med hjem, var han omhyggelig for at faa hele Roden med.

Han syntes lige saa ihærdig og ivrig i sin Fritid som i Skolen. At klatre i Træer var en af hans største Glæder, og betegnende for hans Energi var det, at om han under Klatringen drattede ned, — saa ventede han aldrig med at krybe op paany, til Smerten havde fortaget sig. — Farbroderen, Peter Carey, var Gartner dèr i Byen, og gennem ham lærte William tidlig Botanik og Havedyrkning. Og Drengen fik Ansvaret for Faderens Have, og den blev snart bedre holdt end nogen i Nabolaget.

William var elsket af alle sine jævnaldrende. — Alligevel brød han sig ikke videre om at lege med

andre Drenge. Saa hændte det undertiden, at en af Drengene sagde: »Naar du ikke vil lege, saa lad os faa en Prædiken!« Og saa kravlede William op paa sin Prædikestol. Det var en gammel Dværgelm. Og her gav han en Tale til Bedste. Dette Træ var et af hans kæreste Opholdssteder. Her gav han sig hen til sin Yndlingsbeskæftigelse: at læse. — Allerede meget tidlig viste han heftig Tørst efter Kundskab. Williams Moder vaagnede ofte om Natten ved den muntre Hvisken af hans Stemme, naar han talte Tal sammen.

»Saa intensiv — fortæller hun — var han fra Barn i sin Higen efter Kundskab. Hvad han begyndte paa, førte han tilende; Vanskeligheder syntes aldrig at tage Modet fra ham!«

Han læste alt, hvad han kunde faa fat paa af Bøger. Dyches latinske Sproglære indprentede han i sit lille Hoved, til han næsten kunde den udenad. — Det eneste, han ikke brød sig om at læse, var Æventyr og fantastiske Romaner. Heller ikke religiøse Bøger havde han Mod paa, — da han, som mange Nutidsmennesker, saà paa Kristendommen som noget virkelighedsfjernt, der kun hørte hjemme i Fantasiens Verden. Derimod elskede han Historie, Geografi og alle Slags Rejseskildringer. —

Noget dybere Indtryk af Gudsliv synes Carey ikke at have faaet i sin Barndom. Dog lærte han Prayer Book at kende, særlig de Psalmer, som indeholdes i den. Og han blev meget tidlig vænnet til at læse den hellige Skrift, særlig de historiske Dele af den.

Det første Resultat af de Indtryk, han fik fra Skole og Kirke, var, at han blev uhyre mistænksom overfor alle »Dissenters«, — saadanne Kristne, der stillede sig udenfor Statskirken. — Men uden Tvivl har Carey som ældste Søn af Sognets Skolelærer og Degn modtaget en bedre Opdragelse og Udrustning til at møde Fremtiden end de fleste fjorten Aars Landsbydrenge.« Og det skyldtes baade Forældrene, Naturen, Bøgerne, — hans egen Iagttagelsesevne og Kærlighed til Læsning og hans virksomme Udholdenhed. — Begravet i en lille ukendt By i Midten af England havde Drengen dog ingen bedre Udsigt for sig end at blive Væver eller Arbejder, — højst en Skolelærer som hans Farbroder i Nabobyen Towcester. — — William Carey var nu fjorten Aar og skulde prøve at tjene sit Brød. Først var Bestemmelsen den, at han skulde til Landvæsenet. Men en Sygdom gjorde hans Hud saa sart, at han ikke kunde udholde den brændende Sol, og Planen blev opgivet. Det faldt da naturligst at lade Drengen komme i *Skomagerlære;* thi det Haandværk blev særlig drevet dér paa Egnen. —

I sit *sekstende Aar* kom William i Lære i Landsbyen *Hackleton,* et Par Mil fra Paulerspury. Navnet paa hans Mester var Clarke Nichols. Carey syntes, det var en god Mand.

»Ganske vist, til Tider drak han lidt rigelig og brugte mig til at bringe Varer ud i Byen Søndag Morgen. Men han var en uforsonlig Fjende af Løgn, til hvilken Last jeg var tilbøjelig!«

Carey blev dygtig i sit Fag. Og hans Mester

lod et Par Sko, lavet af Carey, stille i Vinduet som Mønster paa, hvordan Sko skulde laves.

Foruden Carey havde Mr. Nichols ogsaa en anden Lærling. Han hørte til »Dissenters«. Mesteren og Lærlingerne disputerede ofte om religiøse Emner. Carey saà med dybeste Foragt ned paa alt, hvad der hed »Dissenters«. Han var derfor haard i Diskussionen og beholdt altid det sidste Ord. Men hans Samvittighed tilsagde ham stadig mere tydeligt, at Modstanderen dog havde de bedste Argumenter. Og denne Følelse gjorde ham endnu skarpere i Repliken. Men efter hver Samtale blev der en Brod tilbage i Careys Hjerte.

— Det var i sit *attende Aar*, Carey fik sin afgørende Oplevelse med Gud. Han var vokset op i kølig Kirketro, — havde vel til Tider oplevet religiøse Paavirkninger, — havde af og til fattet gode Beslutninger og glemt dem igen, — havde kendt Skriften og været Kirkegænger. — Nu mødte der ham noget helt nyt: et Menneske, inderlig grebet af Kærlighed til Jesus. Careys Kammerat gennemlevede just i denne Tid en Vækkelse og blev ogsaa opfyldt af Bekymring for Careys Sjæl. Han talte til Carey baade opmuntrende og formanende og laante ham gode Bøger. Og lidt efter lidt begyndte der at foregaa en Forandring med den unge Væversøn. Carey begyndte at arbejde sig til Hellighed, — gav sig til at gaa i Kirke tre Gange paa een Søndag og søgte om Aftenen Bedehuset, — det han hidtil, knejsende af Foragt, var gaaet forbi. Han læste, bad og grublede. Under dette fortvivlede Arbejde paa at for-

tjene sig Guds Velbehag, traf han sammen med en Tilhænger af den berømte Prædikant *William Law*. Virkningerne af Samtalerne med denne Mand var meget stærke. —

— »Jeg følte mig helt sønderknust og hjælpeløs. Samtalerne med denne Mand fyldte mig med Uro. Var jeg alene, da tiltog den. Dette førte mig omsider til at sætte hele min Lid til Syndernes Forladelse og grunde min Salighed paa den korsfæstede Forløser. Og jeg forskede i Guds Ord, hvad Skriften lærte!«

Hans Sjæls Øje var bleven renset, saa det ikke mere bestandig stirrede paa ham selv, hans egne Gerninger og Handlinger — men hvilede paa den korsfæstede. — Begyndelsen var gjort til, at Carey fandt sin Gud. Men Udviklingen gik langsomt. Carey fandt stor Opmuntring i Samvær med nogle gamle Kristne i Hackleton. Og han blev enig med dem og med sin Kammerat om at danne en lille Forsamling. De holdt Møder i Bedehuset i Hackleton. Og her talte Carey meget tidt. Og han fortæller, at uvidende Folk ved deres Bifald gjorde ham megen Fortræd.

En af de Bøger, der særlig blev værdifuld for Carey, var den store Prædikant Robert Hall's »Hjælp for Zionsvandrere«, om hvilken Bog han siger: »jeg véd ikke, om jeg nogensinde har læst nogen Bog med saadan Glæde som denne!« —

Da Mr. Nichols døde, fik Carey en ny Mester ved Navn Mr. Old. Denne Mand var en Bekendt af den berømte Præst og Bibelfortolker *Thomas Scott;* og denne besøgte hyppig Skomageren i Hackleton. Scott har skildret sit første Indtryk af Carey.

En Dag, da han besøgte Mr. Old, kom der en Knøs af meget sart Udseende ind i Stuen. Han var lille af Vækst og saà meget ung ud i Forhold til sin Alder. Men Mr. Scott blev snart forbavset over at komme ind i en interessant Samtale med den unge Lærling. Denne spurgte Mr. Scott ud om hans Menighedsarbejde, om hans Sognebørn, — og fortalte ud af sit Hjerte om den underfulde Naade, det var, fra en selvbeskuende Farisæer at blive et trygt Guds Barn. Scott var stærkt grebet af hele Careys Maade at være paa, hans Tankeklarhed, hans Sjælsliv. Skønt den unge Mand ikke sagde ret meget, bar de Spørgsmaal, han stillede, Præg af en fast og lovende Karakter. — —

— I Aaret *1781* døde Mr. Old. Carey overtog hans Forretning og paatog sig — kun tyve Aar gammel — at sørge for sin Mesters Enke! Samtidig giftede han sig med hendes Søster *Dorothy Placket*.

Med Rette er der vistnok sagt, at aldrig har nogen Guds Tjener haft en saa usympatetisk Mage. Hun havde et vanskeligt og heftigt Sind og voldte ham derved megen Smerte. Og alt som Tiden gik, blev hendes Sind stedse mere sygt. I over tyve Aar varede dette Ægteskab, og Carey viste hende bestandig kærlig Ærbødighed. —

Da den unge Skomager overtog sin Mesters Forretning , tog han ogsaa hans lille Hus i Besiddelse og den lille Bod, et usselt, forfaldent Skur, adskilt fra Huset. Det lille Skilt, hvorpaa Carey selv havde skrevet »brugte Sko købes og sælges« — opbevares endnu. Og desuden staar den Dag idag de to Vægge

af Hytten i Hackleton med det Hjørne, hvor Carey plejede at sidde og arbejde lige overfor det Vindue, der vendte mod den lille Have, som han omhyggelig holdt. Huset har faaet Navnet »Careys Collegium«. Ja, her sad han og studerede. Her lærte han sig selv alting! — —

Allerede i sit tolvte Aar havde han i Barndomshjemmet faaet fat i Dyches kortfattede *latinske* Grammatik og lærte den saa godt som helt udenad. Gennem Mr. Sutcliff, Præsten i Olney, fik han en stor latinsk Grammatik forærende. Mens William var Lærling hos Mr. Nichols, var det hans største Glæde at lære hans lille Bibliotek at kende. En Dag saà han mellem Bøgerne et Ny Testamente paa *Græsk*.

»Hvad er det dog for smaa Kragetæer?« udbrød Drengen livligt. Ja, det kunde Mr. Nichols jo ikke svare paa. Men saa kom Carey i Tanker om, at der hjemme i Paulerspury boede en Mand, der oprindelig havde faaet en god Uddannelse og havde studeret, men paa Grund af et uordentligt Liv maatte forlade Studenterkollegiet og nu levede som Væver i Paulerspury. Med ham gjorde Carey sig gode Venner. Og naar den unge Lærling var hjemme paa Ferieophold, anvendte han al sin Tid til at lære Græsk hos den studerede Væver. *Hebraisk* lærte han hos Nabopræsterne, der hjalp ham til Rette og laante ham Bøger. Og hver Gang Carey traf dem, havde han altid en Del Spørgsmaal til dem om Ting, han ikke forstod. Naar der var et Par Bøger, han *maatte* have, sultede han sig selv og købte dem. *Hol-*

landsk lærte Carey sig selv ved Hjælp af en Bog, han en Gang fandt i en gammel Kones Hytte, hvor han gjorde Besøg. *Fransk* tilegnede den jernflittige Skomager sig gennem en lille Bog, han købte for et Par Skilling. —

Men hvor let kunde dog ikke denne vidunderlige Sproggave, Carey i saa rigt Maal besad, være gaaet til Bunds i Armods og fortvivlede Omstændigheders graadige Grav, — -- om ikke Gud havde holdt ham i sin Haand. Carey blev drevet frem af det allerstærkeste af alle Motiver: Kærlighed til Gud. — —

Han sad aldrig i sin Bod uden en Bog foran sig. Og naar den lille ivrige Mand hver fjortende Dag travede til Northampton med sin Sæk fuld af nylavede Sko, der skulde sælges, og vendte tilbage med Læder til de kommende Dages Arbejde, — saa havde han aldrig forsømt paa Vejen at lære udenad det han nylig havde læst, og at faa bragt Orden i sin Viden, saa den blev hans egen.

I sit Hjem kunde han ingen Støtte faa. Mrs. Carey tog ringe Del i sin Mands Interesser. En Mængde Sorger kom til, deriblandt Sygdom. En lille Datter blev i Toaarsalderen berøvet Forældrene. Carey selv plagedes af Sygdom i over et Aar, saa han med Nød og næppe kunde passe sin Forretning. — I denne dybe Nød var der nogle Venner, som sluttede sig sammen for at staa ham bi. Og ved deres Hjælp kunde han flytte ind i et lille Hus i *Piddington,* hvor han ved Siden af sit Skomagerarbejde overtog Ledelsen af en Skole. Alligevel levede Carey ogsaa nu i stor Fattigdom. En Dag, da han var med ved et

Møde for Baptistpræster i Olney, fastede han den hele Dag, fordi han ikke havde en Penny at købe Mad for. Dette Møde blev imidlertid af Betydning for Fremtiden. Her traf han nemlig sammen med den unge Præst *Andrew Fuller,* der siden blev en af hans bedste Venner. — Fra denne Tid fik Carey flere og flere Opfordringer til at tale i Baptistkapellerne rundt omkring. Og han tog gerne imod dem.

II.

Moulton — Leicester.

1785—1792.

Landevejen mod Nord fra Northampton til Kettering gaar gennem en lille By, *Moulton.* — Det var her, Carey en Tid fandt Stedet for sin Virksomhed. I 1785 modtog han fra Menigheden dér en Opfordring til at være dens Prædikant. — Ganske vist kunde man kun tilbyde ham 10 £ (180 Kr.) aarlig, hvortil føjedes 5 £ (90 Kr.) fra et Fond i London. Men Carey var ikke forvænt. Da han naturligvis ikke kunde underholde Familien med den Gage, overtog han Pladsen som Lærer ved en Skole; den var ledig paa Grund af Lærerens midlertidige Bortrejse. — Careys milde Menneskelighed og stærkt voksende Lærdom gjorde ham dog lidet egnet til at terpe med landlige Smaabørn i Alfabetet. —

»Naar jeg holdt Skole, var det snarere Børnene, der holdt mig!« plejede han at tilstaa med et muntert

Blink i Øjet. — Men Carey elskede de smaa, — Barn som han selv var. —

Imidlertid kom den forrige Skolelærer tilbage, og den fattige Prædikant maatte vige Pladsen for ham og gav sig atter til at sy Sko, med hvilke han forsynede Bønderne i Landsbyen og Boderne i Kettering og Northampton.

Hans Hus i Moulton staar endnu, ret en Hytte af den kære gamle engelske Type, med den uundværlige Have bag ved, og det muntre Solskin strømmende gennem de aabne Vinduer, der omhvælves af Roser og Skovliljer. — — — Dér, og særlig i Skoletimerne, mens han søgte at føre Børnene ind i Geografien og i Bibelen, — var det, som om han selv modtog Belæring af Gud, — og Missionstankerne gav sig til at gro i hans Indre. Al den forløbne Tids Studier af Naturen, Læsning af Rejseskildringer og Ekspeditioner, der fik Skolekammeraterne til at give ham Tilnavnet »Columbus«, — al hans omhyggelige Gransken af Guds Ord og hans Erfaring af Rigdommen i Gud, — alt dette bar nu sin Frugt.

Cooks Rejseskildringer havde en særlig stor Betydning for Carey. *James Cooks* Bedrifter som Søfarer og Opdager er saa store, at han med fuld Ret er bleven sammenlignet med Columbus. Vi skylder ham Bestemmelsen af Ny Zeelands og Ny-Guineas Ø-Natur, Kendskabet til Australiens Østkyst, Opdagelsen af flere Sydhavsøer og Undersøgelsen af Nordamerikas Vestkyst. Og naar Carey fordybede sig i Cooks store Værk, steg bestandig klarere den Tanke frem i hans Sjæl: »Kristus er ikke blot død for dig,

men for alle disse Millioner, hvis Billede Cook har vist os!«

— I August *1786* blev Carey *ordineret* af Andrew Fuller. Moultons Menighed ønskede ham til Præst. Man begyndte efterhaanden at vurdere den Mand. Fra nu af kom Carey i nærmere Berøring med Andrew Fuller, og denne besøgte tidt Moulton.

Fuller fortæller, at der paa Væggen i Careys Værelse hang et mægtig stort Kort, der bestod af adskillige Ark Papir, han selv havde klistret sammen, og paa hvilke han med en Pen havde tegnet et Kvadrat for hver Nation i den kendte Verden. Og inden i dette Kvadrat havde han skrevet alt, hvad han i sin Læsning havde stødt paa om vedkommende Lands Befolkning, Religion og Natur.

Alle disse Arbejder, som optog ham stærkt, hindrede ham naturligvis i at gøre noget videre ved sin Forretning. Og der var Folk, som fortalte, at da Menigheden var faàtallig og meget fattig, led Carey tidt Nød. Der kunde gaa lange Tider, hvor hans Familie ikke smagte Kød. —

* * *

Carey kunde ikke lade være med at føre Hedningemissionen paa Tale blandt Embedsbrødre. Men selv de ypperste blandt disse betragtede Planen som ganske vild og æventyrlig.

Fra denne Tid fortæller Søsteren: »Han var altid, lige fra han først var bleven eftertænksom, kendelig opfyldt af Tanken om Hedningelandene og Slavehandelen. Jeg mindes aldrig, at han

bad en Bøn, — enten det nu var i Familiekredsen eller offentlig, — uden at nævne disse ulykkelige. Min første Erindring om min Følelse for Hedningeverdenen var efter en Tale, jeg hørte min Broder holde i Moulton. Det var en Dag, jeg aldrig glemmer. Det var en af de Dage, som særlig var bleven bestemt til Bøn og Faste!«

— Allerede i 1742 var nogle fromme Venner bleven enige om at slutte sig sammen i Bøn for Guds Riges Udbredelse. Og 1747 udsendte den store amerikanske Teolog *Jonathan Edwards* et Flyveskrift, der fik Betydning vidt og bredt — ogsaa for Carey og alle Baptistpræster i Northamptonshire. Dette Skrift opfordrede Guds Folk til at forenes i særlig Bøn for Troens Genoplivelse og Kristi Riges Udbredelse over Jorden. Samtidig fremkom nogle skotske Præster med et Opraab om Fællesbøn. Og et Par Aar tidligere havde Whitefield i methodistiske Kredse faaet indført Bedemøder for Guds Aands Udgydelse over hele Jorden. — Udenfor Statskirken rørte Livet sig stærkt. Men i Kirkerne rugede Død. Dette Forhold kaster stærkt Lys over den Omstændighed, at Carey og mange med ham sluttede sig til Baptisterne. Alle Sekter fremkommer som Opposition mod store Mangler hos Kristenheden. Naar Kristi Genkomst, der indtager en saa fremskudt Plads i Kristi og Apostlenes Ord, forties og fortones i Forkyndelsen, — da fremkommer Retninger, som paa dette Punkt vender tilbage til det apostoliske. Naar Sakramenterne af store Mængder af Mennesker, der stiller sig i et vist Forhold til det kirkelige, betragtes massivt og udven-

digt — som en Slags Vakcination, der kun skal overstaas, — en Medicin, der skal tages ind, — saa er det intet Under, at der træder stærkt subjektive Retninger frem, hvis Hovedstrømning er personlig Kærlighed til Jesus. — For saa vidt kan det siges, at Kristenheden frembringer Sekterne af sig selv som sin egen Frugt. Og dette bør erindres, naar disse skal bedømmes. — — —

— I kirkelig Henseende var sidste Halvdel af 18. Aarhundrede en forfærdelig Tid. Rationalismens haarde Vinter rasede. Man kunde gaa fra Kirke til Kirke i London uden at blive klar over, om Prædikanten bekendte sig til Konfucianisme, Jødedom eller Kristendom. — Men i smaa ubemærkede Kredse rørte sig Bønnens brændende Liv. Og her var Værkstedet, hvor Missionssindet skulde fødes. — Carey forstod dog, at man ikke burde lade sig nøje med at bede uden at anstrænge sig af al Evne. Jesu Ord om, at Verdens Børn er klogere end Lysets Børn til at tage deres Samtid, følte han da som en haard Anklage. Verdens Børn spændte jo hver Muskel for at vinde Prisen. —

— Saa hændte det i 1786, at Carey sammen med en Ven var tilstede ved et Præstemøde i *Northampton*. Det var ved denne Lejlighed, at en af de ældre Præster, Ryland, opfordrede de yngre Præster til at foreslaa et Emne, der kunde være Udgangspunktet for Samtale ved næste Møde. Ingen tog til Orde. Men omsider ytrede Moulton-Prædikanten, at man jo f. Eks. kunde overveje, om ikke Kristi Befaling, om at gøre alle Folkeslag til hans Disciple, maatte være

bindende for alle Tiders Gudstjenere, — da jo den tilføjede Forjættelse, — »se, jeg er med eder« — dog strakte sig til Verdens Ende.

Denne Udtalelse mødte stor Modstand. Og Carey fik til Svar, at i denne Sag kunde der aldeles intet gøres. Et nyt Pinsevejr maatte først fare gennem Kristenheden, et Pinsevejr, gennem hvilket der blev givet Menigheden mirakuløse Gaver, deriblandt Evnen til at tale med Tunger; — da først kunde Kristi Befaling ske Fyldest. Den, der vilde se bort fra disse Forudsætninger var en højst beklagelsesværdig Enthusiast. — —

For første Gang havde Carey offentlig fremført sit Livs store Tanke. Blot det at faa Lov til at fremsætte Spørgsmaalet fik Ilden i hans Hjerte til at flamme op, — den Ild, der altid brændte i ham, hvor han saa var, — i Skolestuen, i Forsamlingshusene, paa Skomagerstolen. — — Da han var bragt til Tavshed af sine Venner, tog han sin Tilflugt til Pennen og udarbejdede sin berømte Traktat, hvis Titel er:

»*En Undersøgelse af de kristnes Forpligtelse til at arbejde for Hedningernes Omvendelse, — en Udredning af Jordens forskellige Nationers religiøse Tilstand, — en Betragtning af tidligere Foretagenders Held og Muligheden for fremtidige Foretagenders Udførelse* —

af William Carey.«

Denne Undersøgelse vil alle Dage have stor Interesse. Den er fuld af Tanker og skrevet i et klart og ypperligt Sprog. Ved Læsningen af den gribes man

af Undren ved at tænke paa denne fattige Skomager, hvordan han sidder der i en ubekendt Landsby og slider for Brødet og arbejder mægtigt for Guds Sag. Fjernt fra Biblioteker og fra et mere udviklet og for Studier gunstigt Samfundsliv vandrer han, knap endnu tredive Aar gammel, i Aanden gennem den hele Verden, Kontinent efter Kontinent, Ø efter Ø, Race efter Race, Religion efter Religion og opskriver sine Resultater med en Punktlighed, der vækker Beundring ogsaa nu til Dags. —

Efter først at have givet et Overblik over hele Verdens aandelige Stilling, udhæver han fem Punkter. —

1) En uendelig stor Del af Adams Sønner lever i Mørke; mange Steder eksisterer der ingen Litteratur, altsaa heller ingen hellig Skrift. Befolkningen ledes af barnagtige Sædvaner. Mange Steder er der Kannibaler. Om alt dette har den udmærkede Søfarer Cook givet os Oplysninger. Og vi ser, i hvilken Grad de *trænger til Religion.*

2) Barbarer som de er, har de dog *Modtagelighed* for Kundskab, saa vel som vi. Og mon ikke meget af deres Barbari stammer fra indbildt eller virkelig Uret, der er begaaet mod dem, og altsaa mere er Udslag af Selvforsvar end Beviser paa umenneskelige og blodtørstige Anlæg.

3) Mange Steder har de *Skriftsprog;* men véd dog intet om Evangeliet.

4) Befolkningen i en stor Del af Asien og Afrika, som ogsaa en Del af Europa, bestaar af *Muhammedanere.* De afrikanske Muhammedanere er mere uvidende end de andre.

5) *Navnkristendom* findes mange Steder. Der er saakaldte kristne græske og armeniske Kirker i muhammedanske Lande. Men de er om muligt endnu mere uvidende og lastefulde end Muhammedanerne selv. Uvidenheden i den græske Kirke er aldeles umaadelig. Papister har sjælden nogen Anelse om Guds Riges Ting og er meget lastefulde. Men den store Flok indenfor den engelske Kirke er i Grunden ikke stort bedre, hverken i Hellighed eller i Kundskaber. Og mange Slags Fejl findes ogsaa hos Dissenters. Lutheranerne i Danmark staar omtrent paa lige Trin med det engelske Kirkefolk. Og den kristne Verdens Fysiognomi fremviser som Regel et grufuldt Skue af Uvidenhed, Hykleri og Usædelighed. Evangeliets Sandheder angribes alle Vegne, og hver en Metode, Fjenden kan optænke, anvendes til at underminere Jesu Kongedømme. — Alt dette anraaber alle kristne, særlig Præsterne, om at strenge sig an af yderste Evne og forsøge at udvide deres Virkefelt det mest mulige. — —

Carey gaar saa over til at vise, at Kristi Missionsbefaling ogsaa gælder Nutiden. Og han gendriver de fem gængse Indvendinger mod Hedningemission.

1) *Afstanden mellem os og Hedningerne er saa stor.* —

Man kan nu sejle lige saa sikkert gennem Sydhavet som gennem Middelhavet. Forsynet indbyder os til at vove Forsøget. Skibe farer ud paa Opdagelsesrejser. Og hver frisk Beretning om Hedningers Grumhed og Uvidenhed maa kalde paa vor Medfø-

lelse. Skriften siger: »visselig, Øerne skal vente paa mig. Tarsisskibe skal gaa forud og bringe mine Sønner fra det fjerne. Deres Sølv og deres Guld er med dem!« — Jesaja 60. 9 — Det er gaaet i Opfyldelse. Tarsisskibe er jo Handelsskibe. Ja, Handelsmænd gaar forud og omsejler Jorden. Og Missionen skal følge efter og sprede Evangeliets Lys. Og »vort Sølv og vort Guld« skal bruges i Guds Riges Tjeneste.

2) *Hedningernes barbariske Levevis.*

Dette var ingen Hindring for Apostlene eller for dem, der missionerede blandt barbariske Germaner og Galler og blandt dem, der var endnu værre — Britterne!! —

3) *Faren for at blive dræbt.* —...

Ja, Paulus og Barnabas forstod jo, at de maatte vove Livet for Kristi Skyld, -- mens Markus i Ængstelse forlod dem.*) — Men hverken Eliot, Brainerd eller Hernhuts Missionærer har lidt Fortræd. Og naar Hedninger har lagt Grumhed for Dagen, har det sikkert været foraarsaget ved Navnkristnes Laster. —

4) *Vanskeligheden ved at skaffe sig Livsophold.*

En Kristi Tjener er ikke sin egen, maa ofre Gud alt. Apostlene taalte som Kristi Stridsmænd mange Slags Nød, Sult, Tørst, Nøgenhed, Forfølgelse, Smerter. En Missionær bør ikke være forundret over at møde Trængsler. Snarere maa han undres over ikke at møde dem. Men han maa skaffe sig Hjælp ved ikke at gaa ud alene. En Missionær bør som Regel ab-

*) Apostl. Gern. 13, 13.

solut være gift! — Flere Missionærfamilier maa helst slutte sig sammen i en Koloni. Og Hjælperne skal forstaa sig paa Agerbrug, Fiskeri, Fuglefangst. De maa beflitte sig paa at opdyrke et Stykke Jord for at have det som Tilflugt, om anden Understøttelse skulde bortfalde.

5) *Sprogets Vanskeligheder.* —

Den Indvending gælder slet ikke! — I nogle Tilfælde maa man skaffe sig en Tolk. Hvor en saadan ikke er til at faa, maa man ruste sig med Taalmodighed, blande sig med Folket, til man kan gaa ind paa dets Idéer. Missionærer bør være Mænd af stor Fromhed, Klogskab, Mod og Udholdenhed. Det maa være praktiske Folk. De maa have alt med sig, hvad de skal bruge af Redskaber; — Skydevaaben, Knive, Krudt, Fiskegarn, Landbrugsredskaber — for at de kan hjælpe de Indfødte paa alle Maader. Enhver Lejlighed maa bruges til at gøre vel mod dem. Missionærerne maa arbejde ved Dag og Nat. Og saa maa de bede Gud sende sin Helligaand i rige Strømme. Og naar man saa opvækker Hedningernes Beundring og Tillid, — da vil alle Vanskeligheder flygte af sig selv. — —

— —

Denne Careys mægtige Appel til Kristenheden kom til at øve stor Indflydelse. Skriftet udkom dog først 1792. —

Imidlertid havde Carey allerede *1789* forladt Moulton og taget imod en Opfordring til at være Præst i Leicester. Ogsaa her levede han i fattige Kaar og

var nødt til at holde Skole fra 9 Morgen til 5 Eftermiddag. Han fik kun liden Tid til Læsning. Hver Søndag prædikede han tre Gange dels i sit eget Kapel, dels i de omgivende Landsbyer; — og dertil kom saa lejlighedsvis Rejser og Præstemøder. —

— Endelig kom der en Lejlighed for Carey til at føre sit store Emne offentlig frem. *31. Maj 1792* blev det hans Tur at tale ved et Præstemøde. Stedet var *Nottingham*. Og Teksten var Jesaja 54, 2—3, — det forunderlige Sted, hvor Israels Menighed, der syntes forskudt af Herren som en Hustru af sin Ægtemand, faar Tilsagn om, at Gud atter vil tage det til sig og skænke det en talrig Børneflok:

»Udvid dit Pauluns Sted og lad dem udspænde dine Boligers Tæpper! Stræk dine Teltsnore langt ud og gør dine Pæle faste! Thi til højre og til venstre skal du brede dig ud, og din Afkom skal *tage Hedningefolk i Eje og befolke ødelagte Steder!*«

Carey samlede sine Tanker om et dobbelt Tema:

Vent store Ting af Gud!
Forsøg store Ting for Gud!

Om Virkningen af Talen fortæller Ryland: »Om alle Folk havde opløftet deres Røst og givet sig til at græde ligesom Israels Børn i Bokims Dal, vilde det ikke have undret mig. Det vilde kun have passet alt for godt til Dagens Anledning og til Stemningen, — saa klart viste han det skammelige ved vor Ligegyldighed med Guds Sag!« — —

Alligevel forløb Mødet som ellers. Man var ved at bryde op. Da gik Carey rask hen mod Fuller. For-

tvivlelsen gav ham Mod. Og idet han gennemborede Vennen med et forskende Blik, greb han ham i Armen og raabte: »Naa, vil du nu alligevel igen ingenting gøre, men bare gaa din Vej!« —

Fuller blev forvirret. Alle blev stærkt betagne. Man standsede i Opbruddet. Og alles Øjne vendtes mod den lille energiske Skomagerpræst. — Efter nogen Forhandling frem og tilbage enedes man om at fastsætte en ny Sammenkomst. — Denne fandt Sted *2. Oktober* samme Aar i *Kettering*. — Og det blev en Mærkedag i Missionshistorien. —

Præstemødet i Kettering indlededes med en Gudstjeneste, og efter den samledes man i et Privathjem, bad sammen og talte om Hedningemissionen. I en lille Stue, der vendte ud mod en Baghave, og under beskedne Former blev *det første engelske Missionsselskab* dannet af tolv fattige Landsbypræster. Medlemmerne tegnede sig for et Bidrag af 13 £ (234 Kr.). Fuller blev valgt til Sekretær. Carey lovede at give til Selskabet, hvad der kom ind ved hans Skrifter. —

— Det samme Hus, der blev Fødestedet for Englands første Missionsselskab, besøges endnu af mangen en Pilgrim; og rundt om det stod der i 1892 Tusinder af Mennesker, da man fejrede Jubilæet for den moderne Mission. —

Men da det dengang rygtedes trindt om i England, hvad der var gaaet for sig paa hint Præstemøde, — var der mange, som rystede paa Hovedet og tænkte: »Kan noget godt komme fra Kettering?«

III.

Opbrud.

Det nydannede Selskab stod nu overfor Spørgsmaalet om, hvilken Del af Hedningeverdenen man skulde vende sin Tanke imod, og hvorfra man skulde faa Missionærer. —

— Svaret tilbød sig ganske af sig selv. —

Der kom en Dag en Meddelelse til Selskabet om, at en vis Mr. *Thomas,* der som Skibslæge paa »Oxford« havde opholdt sig i Ostindien fra 1783 og gjort sig bemærket i Evangelisationsarbejdet dér, — nu for Tiden var i London for at iværksætte en Pengeindsamling for Arbejdet i Bengalen. Alt, hvad Selskabet fik at vide om ham, var saa gunstigt, at det gerne vilde udsende ham sammen med en Missionær. —

En Dag sad Carey og de tre ledende i Missionsselskabet: Fuller, Sutcliff og Ryland og førte en Samtale under Indflydelse af de gode Beretninger, Thomas gav om den religiøse Tilstand i Indien. Og Fuller ytrede: »Indien er jo en Guldgrube, men dyb som Jordklodens Midtpunkt. Og vi har blot at spørge: hvem vil stige ned?« —

— »Det vil jeg — udbrød Carey — naar I blot ikke vil glemme at holde i Linen, naar jeg gaar ned!« — Og de lovede højtidelig at holde fast og aldrig slippe Bønnens Line. — Da disse Ord var vekslet, traadte Thomas ind; Carey gik ham stærkt bevæget i Møde, faldt ham om Halsen og brast i Graad. —

Da der nu blev Tale om Afrejse, kom forskellige Hindringer i Vejen. Menigheden i Leicester var me-

get bedrøvet ved Tanken om allerede at maatte bringe et *saa* stort Offer paa Missionens Alter. Men den største Vanskelighed kom fra Careys Hustru, der bestemt nægtede at følge med. Det voldte Carey stor Smerte. Det syntes ham, at om han havde al Verdens Skatte, vilde han gerne ofre dem, for at have sine kære Børn med sig. Men der var intet Valg. — — Man henvendte sig nu til Direktionen for ostindisk Handelskompagni i London for at faa Tilladelse til at gaa ud som Missionærer. Men en saadan Tilladelse var *aldeles ikke* til at faa.

Det ostindiske Handelsselskab, der havde begyndt sine Erobringer i Indien 1613, var efterhaanden vokset op til en Stormagt. Ved Oberst Clives Sejr ved Plassey 1757 var hele Bengalen kommen ind under Kompagniet. Verdslig Vindesyge blev bestandig mere Drivkraften i dets Færd, Vold og Undertrykkelse dets Vaaben. Det vilde holde de indfødte nede i Vankundighed for at kunne herske over dem. Dermed var da dets Uvilje mod Missionen motiveret. —

— Da Handelsselskabet bestemt nægtede at befordre Carey og Thomas paa dets Skibe, tabte de dog ikke Modet, men besluttede naturligvis at rejse uden Tilladelse. Gennem personligt Bekendtskab fandt Thomas et Skib, hvis Kaptajn lovede at tage dem med. —

Sejladsen gik ikke heldigt, og en voldsom Modvind nødte Skibet til at blive liggende flere Uger under Wight. —

Da fik Kaptajnen en Dag et anonymt Brev med det Indhold, at om han vovede at tage nogen ombord

uden Direktionens Tilladelse, vilde det komme ham dyrt at staa. — Saa maatte da en skønne Dag Missionærerne med smertelig Uro i Sindet blive paa Strandbredden, mens Skibet sejlede. Og Billetterne kunde de ikke faa godtgjort. —

— Da fik Thomas den Idé, om ikke et dansk eller svensk Skib kunde tage dem med. Tilfældig kom han ind i et Kaffehus og fik at vide, at et *dansk Skib* »Kronprinsesse Maria« om ikke lang Tid afgik til Ostindien. — Straks samme Dag tog Carey og Thomas til Northampton for at skaffe Penge. Og Carey fik den Glæde at gense sin Hustru. Nu havde hun ombestemt sig og fulgte gerne med. Og tilligemed hende ogsaa hendes Søster. Rejsepengene blev skaffet. Alt var velsignet lagt til rette.—

— *13. Juni 1793* kom Affartens Dag. Signalerne blev givne, Kanonerne drønede. Og for gunstig Vind, i klart Solskin stod »Kronprinsesse Maria« ud fra Englands Kyst. —

— »Lev vel, lev vel, kære Søstre og Brødre! — Jakobs Gud være med os og eder, til Vands og til Lands, i Tid og i Evighed!« — —

— —

Undervejs kom der haarde Stormdage. Og først 9. November naaede Skibet Indien. Carey studerede ivrigt Bengalsk paa Vejen. — Et stærkt Haab lyste i hans Hjerte. Det skinnede ogsaa ud af de Linjer, han skrev paa Farten over Havet: »Jeg haaber, Selskabet vil gaa frem og vokse, og at Hedningernes Mangfoldighed maa høre Sandhedens straalende Ord! — Afrika er kun et lille Stykke Vej fra England, Madagas-

kar lidt længere. Sydamerika og alle de talrige og store Øer i det indiske og chinesiske Hav vil da forhaabentlig ikke blive forbigaaet. Et vidt Felt er aabent paa alle Sider, og Millioner af døende Hedninger, der har lidt i dette Liv under Afgudsdyrkelse, Overtro, Uvidenhed og været udsat for evig Elendighed i den kommende Verden, — rejser Anklage imod os. Der staar et Skrig ud fra Millioner af Struber. Ja, al deres Elendighed, saa snart den er kendt, gaar i Rette med hvert Hjerte, som elsker Gud, og med alle den levende Guds Kirker. O, at dog mange Arbejdere maatte gaa ud i Herrens Vingaard, og Hedninger kende, at Jesus er Sandheden!«

IV.

Indien.

„Hvor dejlige er paa Bjergene Fødderne af dem, som bringer godt Budskab og forkynder Fred!"
Jesaja 52, 7.

I det skønne, drømmehyllede Indien havde allerede Mænd som Xavier, Ziegenbalg, Schwartz og Kiernander ladet lysende Fodspor efter sig. —

Men hvor rugede alligevel ikke Mørket tungt! —

Hvilke uhyre Vanskeligheder laa nu ikke for Careys Fod. Hvilken Befolkning af vrimlende Millioner, der ikke kendte Gud og var dybt nedsænkede i Fordærvelse.

Uden at fatte, hvad Hjertets Renselse vilde sige, mente de, at hyppige Renselser i Ganges bragte dem Hjælp. De kastede sig i Tilbedelse ned for Træklodser, Sten, Aber, Slanger, hæslige Afgudsbilleder. Templerne var Hjemsteder for vild Urenhed. Børn i Tusindtal blev ofret ved aarlige Fester i Gangesfloden. — Enkebaalene sendte deres Flammer mod Himlen. Under de frygtelige Hjul af Afguden Jaggernauts Kæmpevogn i Orissa styrtede Tusinder sig ind for at knuses og finde Guddommen gennem Tilintetgørelse. Thi ikke blot uafladelig Pilgrimsfærd, men ogsaa Selvpinsler og Selvmord prises som Salighedsveje. — Og Handelsselskabet begunstigede paa flere Maader Afgudsdyrkelsen og drog Fordel af den. Ved Afgudsfester paraderede engelske Soldater med Musik og Kanonsalut. »Af Pilgrimme til Jaggernauts store Fest opkrævedes en personlig Afgift, som i eet Aar indbragte Kompagniet henimod en Million Kroner!«*) — — — —

— —

Da Carey og Thomas var kommet til *Calcutta,* syntes alt i Begyndelsen at gaa godt for dem. De solgte straks med Fordel en Del Varer, Missionsselskabet havde givet dem med. Der var en Tid Udsigt til, at Carey kunde faa en Ansættelse ved Kompagniets botaniske Have. Dette mislykkedes imidlertid. Og efter nogen Tids Forløb viste det sig, at Thomas var i den Grad uskikket til at bestyre Missionens Pengevæsen, at de snart var meget ilde stedt. Thomas

*) H. Ussing: Evangeliets Sejersgang (Side 246).

begyndte da at praktisere i Calcutta, men Carey flyttede til Nuddea, Midtpunktet for brahmansk Overtro og for Sanskrit Lærdom. Her fik Familien et usselt Havehus overladt til Bolig. En meget vanskelig Tid kom med Sygdom. Det lille Havehus genlød bestandig af Børnenes Graad og af Hustruens og Svigerindens Klager og Bebrejdelser. — Men under alt dette vedblev Carey at studere Bengalsk. Ja, han begyndte ogsaa at prædike paa Gaderne og at oversætte den hellige Skrift. — At Carey med David havde lært den Kunst at styrke sin Sjæl i Gud, derom vidner Dagbøgerne. —

1794, April 8. — Alt mit Haab og al min Glæde kommer fra Gud. Uden hans Magt kan ingen Evropæer blive kristen. Hans Magt kan kristne en Indier. Og naar jeg tænker paa, at han selv har opflammet mig til denne Gerning og øvet Undere for at berede Vejen, da fatter jeg Lid til hans Løfter og faar frisk Mod! —

April 19. — Hvor herlige er dog Guds Veje! — Min Sjæl længes saa saare efter den levende Gud for at se Herligheden og Skønheden i hans Helligdom! — Da jeg forlod England, nærede jeg stærkt Haab om Hedningernes Omvendelse; — men blandt saa mange Hindringer vilde det dø bort, om ikke Gud holdt det oppe. — — Hvor er dog alt gaaet op og ned i dette Aar. Fem Maaneder var jeg i Fangenskab mellem kødelige Mennesker paa Skibet; fem Maaneder gik til at lære Sproget. Min Sproglærer forstod ikke Engelsk nok til at oversætte mine Prædikener, min Medhjælper er skilt fra mig. Langvarige Forha-

linger af Arbejdet. Aldrig Adgang til en Gudstjeneste; — ikke en Gang en Skov at ty ind i som David Brainerd. For her er Tigere. Ikke mindre end tyve Mennesker har de i denne Tid taget fra Saltværkerne her. — Intet jordisk at lide paa. Ingen jordisk Behagelighed, bortset fra Føde og Klæder. — Naa, *Gud har jeg!* — Hans Ord vakler ikke. Og om saa Hedningernes Overtro var en Million Gange værre end den er, Europæernes Eksempel Tusinde Gange slettere, om jeg var forladt af alle, forfulgt af alle, skal dog mit Haab, der hviler paa dette urokkelige Ord, løfte sig op over alle Hindringer. Guds Sag vil sejre, og jeg skal gaa ud af al Prøvelse som Guld, lutret af Ilden. — Jeg var meget ydmyget i Dag ved at læse Brainerd. O, hvilken Forskel imellem mig og ham! Han staar altid fast. Jeg er ustadig som Vinden! — —

En Dag gik Carey ind i en Helligdom. — I en af Tempelcellerne sad Skovguden, Dukkinrog. Han sad og red paa en Tiger; ved Siden af ham var Shetulla, Gudinden for Smaakopper, uden Hoved, og ridende paa en hovedløs Hest, — Punchanon, med lange Ører, og mange andre. I en anden Celle sad Siva; han bestod af en Træpæl med et Baand af Sirater omkring. I Helligdommen var der to Brahminer og et Par Hundrede Mennesker. Carey gav sig ved Hjælp af sin Sproglærer som Tolk i Tale med dem. Han begyndte at skildre Afgudsbilledernes Magtesløshed, Guds Natur og Egenskaber. Den ene Brahmin blev stærkt grebet og forstummede. Da blev Folk al-

deles rasende og skreg: »Tal dog! — Hvorfor svarer du ham ikke?«

— »Jeg mangler Ord!« — kom Svaret tilbage. Nu nærmede sig en tredje Brahmin og ønskede at tale med den fremmede. Carey spurgte ham, hvordan han tænkte sig, man skulde blive frelst. Brahminen svarede, man maatte nævne Guds Navn uendelig mange Gange.

Da sagde Carey: »Hvis din Søn havde tilføjet dig en Fornærmelse, vilde du da tilgive ham, om han Tusinde Gange sagde: »Fader?« — det vilde da være umaadelig barnagtigt og taabeligt. Gud er jo Visdom!« —

Brahminen sagde, man maatte have Tro. —

— »Ja, men hvad er da Tro!«

Brahminen gav et uforstaaeligt Svar og føjede til, at man maatte lyde Gud.

»Hvad er da Guds Bud?« spurgte Carey.

»Gud er det store Lys. Ingen kan se ham. Men han inkarneres under trefoldig Skikkelse: Brahma, Vishnu, Siva. — De maa dyrkes, for at man kan have Liv!«

Carey talte derpaa til dem om det klippefaste Guds Ord og Vejen, aabnet i Kristus. — Imidlertid faldt Mørket paa, og hver gik til sit. — — —

— Lige fra sin Ankomst til Indien havde Carey haft en Indier *Ram Basu* som Sproglærer og Tolk. Da Pengeforholdene stadig var vanskelige, fulgte Carey sin Sproglærers Raad og rejste paa en Baad længere ind i Landet. Efter en lang Rejse kom han til en Englænders Hus. Det var en Bekendt af Ram

Basu; og af ham blev Carey modtaget meget hjerteligt. Han overlod ham et Stykke Jungleland i *Sundarbuns* vide Distrikt, sydøst for Calcutta. Her byggede Carey en lille Bambushytte. Jorden dér var god. Men de foregaaende Kolonister var flygtet fra Stedet for de mange Tigeres Skyld. Imidlertid lod Vilddyrene sig skræmme af Bøsseskud, og Carey mente at kunne fordrive dem. Der var udmærket Jagt paa Vildsvin og alle Slags Fugle. Og Carey gav sig til at dyrke Ris. Careys Helbred var her godt. Han syntes, han havde det bedre end nogensinde. Nu begyndte han at komme i Forbindelse med de indfødte. — —

Alligevel skulde Junglelandet ikke blive Stedet for Careys Arbejde. — —

— 50 Mil længere inde i Landet boede en from Englænder, Mr. *Udney*, som var Indigofabrikant, og som havde sluttet Venskab med Thomas under dennes første Ophold i Indien. Mr. Udney nærede Planer om at oprette nogle nye Fabrikker. Og en skønne Dag fik de to Missionærer Tilbud fra ham om at overtage Stillingerne som Bestyrere af to Indigofabrikker i *Mudnabatti*. — Og Carey tog imod Tilbudet, der syntes ham en af Forsynet anvist aaben Vej til mere virksomt Arbejde for Gud. Nu kunde han ogsaa paany blive forenet med sin Kollega. — Careys Gage udgjorde nu 340 Kr. maanedlig. — Hvilken fabelagtig Rigdom! — Straks skrev han til Selskabets Sekretær, Andrew Fuller, at han ikke mere behøvede Støtte hjemmefra, og at han fra nu af haabede, at Missionen helt kunde hjælpe sig selv. — I Mudnabatti blev

Carey i flere Aar. Hans Arbejde paa Fabrikken levnede ham en Del Tid til Missionsarbejdet. Snart kunde han begynde at prædike paa Bengalsk. — Daglig samlede han Fabrikens Arbejdere, 100 i Tal, til Gudstjeneste. Og Gerningen lykkedes.

1795, Maj 9. — De tre sidste Søndage blev min Sjæl meget oplivet ved at se saa stor en Forsamling og mange, som ikke er vore egne Arbejdere. Jeg ser, Gud være lovet, en Forsamling paa *to til seks Hundrede* Mennesker af alle Slags, Muselmænd, Brahminer og andre Klasser Hinduer, hvilket jeg betragter som et lovende Tegn fra Gud. —

Juni 14. — Vi tilbragte den 26. Maj i Bøn og fandt en passende Plads i Sivas Tempel nær ved vort Hus. Jeg har i denne Uge været plaget af Blodgang. Men nu er jeg helbredet ved Guds overstrømmende Naade. — Hin Bededag var velsignet for vore Sjæle.

1796, Marts 11. — Med de indfødte kommer jeg i megen Berøring. Næsten alle Landgaarde i henved tyve Mils Omkreds dyrker Indigo for os, og de Folk, som arbejder dér, er henved 500 i Tal, saa jeg har rig Lejlighed til at bringe Guds Ord til dem. De hører i Almindelighed med Opmærksomhed, og nogle kommer til mig for at faa Oplysning om Guds Riges Ting. — I dette Distrikt er der henved 200 Landsbyer, hvis Indbyggere fra Tid til anden hører Evangeliet. Jeg plejer at rejse med to Baade; den ene er mit Sovekammer, den anden mit Køkken. Jeg fører alle mine Lev-

nedsmidler med mig, og alt til mit Behov, — en Stol, et Bord, en Seng, en Lampe. Jeg gaar fra Landsby til Landsby, men gaar tilbage til min Baad for at sove og spise. Der er mange Floder her i denne Egn, hvilket er udmærket for al min Rejsen! —

— —

Ved Siden af alt sit daglige Prædikearbejde og sin private Samtalen med Mennesker, syslede Carey med *Bibeloversættelse*. Det var et vældigt Arbejde, der voldte ham mange Glæder og store Vanskeligheder. Han fandt, at Bengalsk var et skønt, udtryksfuldt og rigt Sprog. Men det var vanskeligt at finde aandelige Udtryk deri. Disse fattige Indiere, hvis Hovedinteresse mangen Gang kun bestod i at skaffe sig en Smule Ris at spise eller at snyde de Handelsfolk, der vilde udsuge dem, havde i deres Sprog næppe et Ord til at udtrykke Begrebet »Religion«, intet Ord for »Kærlighed« og »Anger«. Og enhver Idé maatte udtrykkes ved kunstlede og trættende Omskrivninger. Alt sligt kunde friste Carey til at tabe Modet. Men han trøstede sig ved at tænke paa David, der samlede Materiale til det Gudshus, han ikke selv fik Lov at bygge*). — Carey morede sig meget over sine Smaabørn, hvem det fremmede Sprog faldt saa let, at de lærte mange Ord at kende paa Bengalsk, hvilke de ikke kendte paa Engelsk. — — I Mudnabatti fik Carey fuldendt sin *første Oversættelse af det nye Testamente*. Men det engelske Bogtrykkeri i Calcutta forlangte saa urimelig en Betaling for Trykningen, at

*) 1. Krøn. 22, 5.

Carey var ved at opgive det. Da købte Mr. Udney et helt bengalsk Trykkeri og gav det til Missionen. Det blev opstillet i Careys Hjem til stor Undren og Forfærdelse for de indfødte, der troede, Maskinen var en Afgud, lige importeret fra England. — —

Carey oprettede en Skole i Mudnabatti. I 1799 talte den *40 Drenge*. Og den kunde være bleven endnu større, om Missionærerne havde været i Stand til at bære Udgifterne. Ogsaa *Lægemissionen* virkede med Held. Thomas er at betragte som den første Lægemissionær. Hans Hus var uafladelig omgivet af syge og bedrøvede. Og han blev Redskab til at frelse en Mængde Menneskers Liv. — —

— —

Imidlertid kunde Missionen ikke fortsættes længe paa dette Sted. — I Aaret 1799 viste det sig, at Mr. Udneys Indigoforetagende ikke kunde svare sig, hvorfor han tog til England. Carey maatte altsaa forlade sin Fabrik, men tog til Kidderpur, nogle Mil fra Mudnabatti, og aabnede dér paa egen Risiko en ny. — Samtidig skrev han hjem til England om Tingenes Stilling. Han skrev om alle de Erfaringer, han nu havde høstet, hvilke var af den Art, at de absolut maatte befordre Missionsinteressen. Han vidste nu alt, hvad man behøvede at vide om Landbrug i Indien og havde lært af de indfødte at nøjes med det mindst mulige. Selskabet skulde blot være ved godt Mod og sende nogle flere Hjælpere over til Indien. Der burde være syv eller otte Missionærfamilier, som maatte bo sammen og have alt fælles. Kvinderne skulde med Iver tage Del i Arbejdet, sørge for Husholdningen og

holde Skole for Børnene; nogle af Koloniens Folk skulde dyrke Jorden. En saadan Koloni maatte være uafhængig af Lønning hjemmefra. —

Imidlertid var nogle af Missionsselskabets Medlemmer derhjemme bleven misfornøjede og klagede over, at Carey tænkte for meget paa det ydre Arbejde, der fulgte med for at skaffe Brødet. Man var bange for, at det aandelige Arbejde blev forsømt. Men andre indenfor Selskabet saà mere fordomsfrit paa Tingene. Og omsider blev Vennerne enige om indtil videre at udbetale til Missionærerne de Penge, som de tidligere frivillig havde givet Afkald paa. —

— Samtidig sendte man en ny Hjælper, Mr. Fountain. Man turde imidlertid ikke sende ham i Egenskab af Missionær. Saa var han straks bleven sendt tilbage eller Rejsen hindret. Men han drog afsted i Egenskab af Indigofabrikanten Mr. Careys Medhjælper. Og Fountain bragte ved sit Komme det gode Nyt, at fire Familier nu var paa Vej til Indien.

V.

Serampur.

Navnene paa de fire nye Hjælpere var: Grant, Brunsden, Marshman og Ward. — Navnlig de to sidste blev af overordentlig Betydning for Missionen.

— I sit femtende Aar var *Josua Marshman* kommen til London og havde taget Plads som Dreng i en

Boghandel, idet han tænkte, at han dér kunde faa Lejlighed til at læse og lære en Del. Men det viste sig snart, at det var en fejl Beregning. Han maatte slæbe afsted med tunge Bogpakker fra den ene Ende af London til den anden. Og om Aftenen, naar Drengen skulde have fri, var han dødtræt, saa han intet fik læst. Da hændte det en Dag, at Josua kom forbi Westminster Abbediet. Bøgerne syntes ham den Dag skrækkelig tunge. Men særlig følte han Livet som en uendelig tung Byrde. Skulde han da hele Livet slide sig afsted som et Pakæsel? Alle skønne Drømme var gjort til intet. Den hele Tilværelse laa i et bundløst Graat i Graat for hans Blik. Bøgerne gled ud af hans Haand. Han brast i haabløs Graad. Men med eet løftede han det taarevædede Blik og kom til at se ind i den aabne Kirke. Solens Lys faldt over de blændende Marmorfigurer derinde. Han tørrede Øjnene og tænkte efter. Alle disse hvide Skikkelser betød jo berømte engelske Mænd, der havde levet og lidt. —

— »De har kæmpert tappert i Livets Strid — sagde Drengen til sig selv — og de har vundet Sejr. Det samme vil jeg gøre!«

— Og Jesus, som kaldte Paulus fra de sorte Gedehaarstelte, — Johannes fra Fiskerbaaden paa Galilæas blaa Sø, — han kaldte ogsaa Marshman fra Bogpakkerne midt i det larmende London til et Arbejde i Guds Rige. — —

— *Ward* havde været Bogtrykker i Derby. Dér havde Carey mødt ham kort før sin Afrejse og sagt: »Om Herren velsigner os, vil vi nok komme til at trænge til en Mand af Deres Slags til at trykke de

hellige Skrifter. Saa haaber jeg, De kommer ud til os!« —

— Og nu var Tiden kommen for de fire Mænd til at forlade England. — De vilde ikke spilde Tiden med at søge om en Rejsetilladelse, der var uopnaaelig, men tog afsted uden den. Af Kaptajnen fik de undervejs det Raad at sejle forbi Calcutta og tage lige til den *danske Koloni.* —

Ved den højre Bred af *Huglifloden,* henved tre Mil nord for Calcutta, laa den lille danske Koloni *Serampur.* I Aaret 1755 havde danske Handelsmænd dér anlagt en Handelsplads, som snart voksede i Omfang og Indflydelse. I 1799 stod den i fuldeste Blomstring. — Den danske Guvernør, *Oberst Bie,* var en karakterfast Mand og afgjort kristen. Han havde modtaget betydningsfulde religiøse Indtryk gennem Missionær Schwartz. Af Oberst Bie blev Grant, Brunsden, Marshman og Ward modtaget paa det venligste. Og da den engelske Regering lagde sit Mishag for Dagen i Anledning af Missionærernes Komme, brød Oberst Bie sig ikke det fjerneste derom. — Carey havde tænkt at kunne modtage de nyankomne hos sig. Men det kunde Regeringen ingenlunde gaa ind paa. Imidlertid sendte den danske Guvernør Bud gennem Ward til Carey og tilbød ham at tage Bolig i Serampur.

Hvor var dog alt lagt vidunderligt tilrette! —

Fabrikken i Kidderpur kunde ikke blive ved at gaa. Det var en vanskelig Sag for Carey at tilse Markarbejdet i de sumpede Mosedrag og saa desuden at skulle prædike og oversætte. Og det tog ham alt-

for megen Tid at føre Opsyn med Arbejderne paa Indigofabrikken. Desuden blev Regeringen ham mere og mere fjendsk. Hvis den danske Koloni ikke havde været, var alle Missionærerne sikkert bleven udvist. Carey blev derfor opfyldt af stor Glæde og Taknemmelighed over Guvernørens Henvendelse. —

Fra 10. Januar *1800* tog Missionærerne Bolig i Serampur. Af Guvernørens Brodersøn købte de for en rimelig Pris et stort Hus midt i Byen. Beliggenheden saa nær ved Calcutta var af megen Betydning for Skolen, der blev oprettet, og for Trykkeriet og for Forbindelsen med England.

Paa dette Sted var Missionens Sæde i mange Aar. — Det var en smuk og til Arbejdet vel egnet Bolig, Missionærerne her havde faaet. — Foran Huset var en stor Veranda. En Sal midt i Huset blev brugt til Gudstjeneste, og rundt om denne laa alle Familiernes Beboelsesrum. Et af Værelserne brugtes til Skole. Et Rum indtog Trykkeriet. En rummelig Gaardsplads og en Have med en Dam hørte til Huset. — Længere mod Syd kom Papirmøllen til at ligge; — og syd for den laa en stor Park, hvori Serampur-Collegiet siden hen blev bygget med Bolig for indiske Studenter og det lille Hus, hvor Carey tilbragte sine sidste Aar. Hele Kolonien, der strakte sig over 8—9 Tdr. Land, deri indbefattet Careys botaniske Have – laa med alle sine Bygninger langs Hugli; med smuk Udsigt over Floden og over Generalguvernørens Sommerslot og Park paa den modsatte Bred. — Alle Huse lod Carey omgive med Mahognitræer, der voksede hurtigt op og blev meget skyggefulde. — — —

— — —

Da Grant, Brunsden og Fountain kun blev i Live i kort Tid, er det væsentlig *Trekløveret* Carey, Marshman og Ward, hvortil Navnet Serampur er knyttet. — —

— Det rige og travle Liv, som her udfoldede sig, faar man Indblik i gennem Wards Dagbøger.

1800, August 1. — Kl. 6 staar vi alle op. Broder Carey gaar til sin Have. Broder Marshman begynder sin Skole Kl. 7, mens Broder Brunsden med mig og Felix gaar til Trykkeriet. Kl. 8 giver Klokken Tegn til Familieandagt. Vi samles i Salen, hvor der synges og bedes. — Derefter Morgenmad. — Saa giver Broder Carey sig i Lag med sine Oversættelser eller læser Korrektur. Siden Sætteren løb sin Vej, tager vi alle Del i Arbejdet i Trykkeriet. Vi trykker to Tusinde Ark om Ugen; vi har fem Trykkeriarbejdere og en, der falser, og en, der binder ind. — Kl. 12 Frokost. — Saa bader de fleste af os, læser eller hviler os før Middag, som er Kl. 3. Efter Middag udveksler vi Tanker ud fra en Tekst, hvilket vi anser for meget gavnligt, og Broder og Søster Marshman gaar atter til deres Skole. Om Arbejdet tillader det, øver jeg mig i det Bengalske ved at læse eller tale med en Brahmin. — Vi drikker The ved Syvtiden. — Vi har bengalsk Gudstjeneste een eller to Gange om Ugen, og om Torsdagen har vi en Time, hvor vi udveksler Erfaringer. Lørdag beder vi sammen og taler om forskellige Ting. Felix er meget nyttig. William gaar i Skole og lærer sig selv Bogbinderiet.

To Timer paa den første Mandag i Maaneden kommer vi sammen og beder for Bengalens Frelse. Og om Aftenen opstiger vore Bønner for Evangeliets Udbredelse over Alverden. —

— — —

Paa samme Tid skrev Serampur-Mændene hjem til England: »Vi priser Gud, at vi som een Familie i Fællesskab faar Lov at erfare hans Godhed, og at vi kan tro om hans Naade, at han skal udvirke, at Evighedens Aand og Broderkærligheden stedse maa vokse blandt os. Vi tror, at vi kan sige, at vi er een Aand, og at vor Stræben er at gaa ind i dette Fællesskab for Guds Riges Skyld alene, for at Hedningerne maa tage imod Sandhedens Ord!« —

— Fem Aar senere blev der paa Grundlag af de gennem Erfaring prøvede Regler opsat et Løfte, som blev oplæst ved tre store aarlige Sammenkomster. Det er et meget interessant Skrift, der i Tanken fører En tilbage til den hellige Frans af Assisis Idealer. —

Enkelte af de Tanker, dette rige Skrift fører frem, skal her betragtes. —

— »Det er fuldkommen nødvendigt, at de indfødte vinder fuld Tillid til os. For at naa dette, maa vi altid være rede til at lytte til deres Klager. Vi maa meddele dem de venligste Raad og vise os tilgængelige for dem, saa de mærker, at vi betragter dem som Ligemænd. Alt dømmende og uvenligt maa vi sky. Aldrig kan vi bringe for store Ofre. Det drejer sig jo om udødelige Sjæle, og der gives ingen andre Grænser for os og ingen anden Forskrift end den, vi finder

i Jesu Befaling. — At bære over med vore indfødte Brødres Fejl og læmpelig og kærlig hjælpe dem til rette er en meget nødvendig Pligt. Vi maa jo betænke, i hvilket svært Mørke de for kort Tid siden har levet, og at de til for kort Tid siden ingen Forestilling havde om Synden og dens Følger. — — En anden Del af vort Arbejde bestaar i at danne vore indfødte Brødre til nyttige Mennesker, saa alle deres Gaver og Evner kommer til deres Ret. Vi kan i den Retning ikke alvorligt nok indvirke paa dem. Thi kun ved Hjælp af indfødte Prædikanter kan det lykkes at fylde hele det store Land med Evangeliets Lyd. — Det er ogsaa nødvendigt, at vi arbejder ivrigt paa Oversættelsen af den hellige Skrift. — — Og vi maa grunde fri Skoler for de indfødte. Denne skønne Gren af Missionsværket maa vi ikke ringeagte; og Evangeliet skal da sejre. — — —

Det som alene sætter os i Stand til at udføre vor Pligt, er det stadige Bønnens Liv og Uddannelsen af vor egen religiøse Personlighed. Lad os ofte mindes saadanne Mænds Liv som David Brainerd i Amerikas Urskove, hvordan han udøste sit Hjærte for Gud og bad for Indianerne, uden hvis Frelse han ikke kunde være lykkelig. Bønnen, den lønlige, glødende, trosfyldte Bøn er Roden til alt personligt Gudsliv. Et grundigt Kendskab til Landets Sprog, et stille, vindende Væsen er ogsaa helt og holdent uundværligt for Missionæren. Men mest et Hjærte, givet hen til Gud, — dermed har vi en Udrustning, der er bedre end al Kundskab. — Lad os ofre os selv helt for det alvorlige Værk. Lad os aldrig tænke, at vor Tid,

vore Gaver, Kræfter, vor Familie, de Klæder, vi bærer, tilhører os selv, men lad os hellige os helt og med alt til Herren og hans Sag. — Lad os helt slippe den Tanke at spare blot en Skærv til os selv og vore Børn. Naar Gud forlener os den Naade at prise ham med hele vor Sjæl, som er hans Ejendom, saa skal ogsaa vort Underhold blive Genstand for hans Omsorg. Ingen Familie, der kun lever for at tænke paa sig selv, har nogensinde nydt en Glæde, der kan lignes ved den, vi har haft, siden vi besluttede, at ingen maatte foretage sig nogen Handling for egen Fordels Skyld. — Om vi skulde være i Stand til at blive vore Grundsætninger tro, da faar vi den Glæde, at Skarer af frelste Sjæle skal prise Gud i al Evighed, fordi han sendte sit Evangelium til dette Land!«

VI.

Vent store Ting af Gud!

„Vi har en Gud, hvis Fryd det er,
at lade det umulige ske!"
Andrew Murray.

I syv Aar havde Carey virket i Indien. Det nye Testamente var bleven oversat. Han havde arbejdet ivrigt og faaet mange Mennesker i Tale. Men endnu — før Aaret 1800 — var ingen bleven afgjort kristen.

Navnet paa den første kristne Hindu var *Krishna Pal.* Han boede i en Udkant af Serampur og arbejdede som Tømrer. En Dag, da han badede i en Dam, gled han paa den glatte Bred, faldt og fik sin Arm af Led. Straks sendte han to af sine Børn til Missionærboligen efter Thomas. Denne kom hurtig til Krishna, satte hans Arm i Led, talte venligt og opmuntrende til ham og fortalte om, hvor god Gud er. Krishna fik Lyst til at høre mere og kom i Forbindelse med Missionærerne. Han og hans Ven *Gokul* laante en Traktat. —

»Paa dette Papir læste jeg, at den, som bekender og forsager sin Synd, og fortrøster sig til Kristi Retfærdighed, opnaar Frelsen. Næste Morgen kom Mr. Carey for at se til mig, og efter at have spurgt, hvordan jeg havde det, bad han mig komme til sit Hus, saa vilde han give mig et Lægemiddel, ved hvilket Smerten i min Arm skulde svinde ved Guds Barmhjertighed. Jeg kom og fik Lægemidlet, og ved Guds Naade blev min Arm helbredet. Fra den Tid besøgte jeg Missionærboligen, hvor Mr. Ward og Mr. Felix Carey plejede at læse den hellige Bibel for mig og forklare mig den. En Dag spurgte Dr. Thomas, om jeg forstod, hvad jeg hørte. Jeg sagde, at jeg forstod, at den Herre Jesus havde givet sit Liv for Syndere, og at jeg troede det. Og saadan gjorde ogsaa min Ven Gokul!« —

— Om Krishna og hans Hus fortæller Ward i sin Dagbog saaledes:

1800, December 7. — Imorges kom Broder Carey til Krishnas Hus og talte i en Gaard, fuld af Folk,

som hørte med stor Opmærksomhed, skønt de skælvede af Kulde. — Krishnas Hustru og hendes Søster vilde have været hos os iaften, men Kvinderne har mange Betænkeligheder ved at sidde i Europæeres Selskab. Nogle af dem gaar aldrig ud, undtagen naar de skal ned til Floden. Men møder de en Europæer, løber de deres Vej. Undertiden, naar vi har begyndt at tale paa en Gade, er der nogle, som udtaler Ønsket om, at vi vil fjærne os lidt. For Kvinderne tør ikke komme ned og fylde deres Krukker i Floden. — Vi føjer os altid derefter. —

December 22. — Idag kom *Gokul* og *Krishna* og holdt Maaltid sammen med os. Derved gav de tilkende, at de offentlig havde *brudt deres Kaste!* — Broder Carey og Thomas kom og indledede denne højtidelige Akt med Bøn. Vore Tjenestefolk var skrækslagne. Saa mange havde jo sagt: aldrig vil nogen komme til at faa Jesus kær eller bryde sin Kaste. — Men Gud har udrettet dette med fuldkommen Lethed. Saa er da Troens Dør aabnet for Hedningerne! — Hvem vil lukke den? Kastens Lænke er brudt! — Hvem vil smedde den paany? — —

Efter østerlandske Forhold er et saadant Maaltid af langt større Betydning, end vi kan tænke. Den, man deler Brødet med, vil man ogsaa have aandeligt Samfund med. Det er nemlig for Østerlændingen utænkeligt at spise sammen med en Fjende. — Derfor ligger der en saa usigelig Vemod i Jesu Ord: »den, med hvem jeg aad Brødet, har løftet sin Hæl imod mig!« — Og derfor vakte det en saa stor Forargelse,

at Jesus spiste sammen med Toldere og Syndere. Dermed forstod alle, at han regnede dem for sine Venner. *)

Rygtet om hint sælsomme Maaltid i Missionærboligen løb hastig gennem Serampur. Og alle Hinduer blev grebet af Raseri. To Tusinde Mennesker samledes om Huset og gav sig til at udstøde Forbandelser mod de frafaldne. De slæbte dem for den danske Øvrighed, men opnaaede dog intet derigennem. Man prøvede tilmed at faa Carey idømt en stor Pengebøde. — Heller ikke det lykkedes. Og omsider stilnede Stormen. — — —

— —

Nogle Dage efter samledes en Mængde Mennesker nedenfor den Trappe, der fra Missionærboligen gik ned til Floden. Alle Europæerne i Kolonien var tilstede, Oberst Bie ogsaa. Og en stor Skare indfødte omgav dem. Og ned ad Trappens Trin kom tre Mænd, Carey med sin Søn Felix ved den ene Side og Tømreren Krishna ved den anden. Det var den første *Daabsdag* i Serampur, og det blev en sjælden højtidsfuld Dag. Carey talte med faà og klare Ord om Daaben. Det var ikke Floden, der var hellig, hvad Indierne kunde tro. Den var kun Vand. Dog vilde Jesus bruge den til Daab. Og samtidig med, at Bølgerne omrislede deres Skuldre og de dukkede sig i Vandets vaade Grav, — vilde hans Ord med syndsforladende Naade strømme over deres Sjæle med Kraft til at betræde en ny Livsvej.*)

*) Johs. 13, 18. Mark. 2, 16 .
**) Romerbr. 6, 4.

De maa afsige deres Synd og give sig Kristus i Vold. Efter en kort Bøn traadte Carey ud i Flodvandet, og de to fulgte efter. Og han døbte Felix efter den engelske Daabsform, — Krishna efter en bengalsk, han selv havde opsat. Der var en vidunderlig Højtid i Luften. Guvernøren kunde ikke holde sine Taarer tilbage, da Hymnerne lød paa Bengalsk ved Flodbredden op mod den blaa, aabne Himmel. — Om Eftermiddagen nød alle Missionærerne den hellige Nadver sammen med de nydøbte. Men en mørk Skygge blev der dog kastet over den skønne Dag. Thomas blev saa betaget af Glæde over den store Begivenhed, at han gik fra Forstanden. Og Fru Careys Sindslidelser var saa store, at hun nu ikke mere kunde forlade sit Værelse. — —

— — —

Der gik ikke lang Tid, før Krishnas Hustru, hans Ven Gokul og dennes Hustru blev kristne. — Og snart fik Carey den Glæde, at den første *Brahmin* blev kristen. Hans Navn var *Krishna Prasad*. I Aaret 1802, i en Alder af nitten Aar, brød han sin Kaste, og opgav med stor Sjælsstyrke alt Hensyn til Mennesker og blev døbt. Thi Evangeliet om Jesu Død for ham var gaaet ham dybt til Hjerte. — —

— I Aaret 1804 var der i Serampur 40 indfødte kristne. — Carey stiftede dog ikke blot Nordindiens Kirke. Han skabte ogsaa et nyt Samfund, der slog sine Rødder i det kristne Familieliv. —

— Det var i Aaret 1803, at det første kristne indiske *Bryllup* fandt Sted. Krishna Prasad, Brahminen, blev viet til Onunda, Krishna Pals Datter.

Tømreren gav sin Svigersøn en Grund lige ved sin Bolig og byggede ham et Hus dér. En Morgen i April blev det nye Hus indviet, og derpaa fandt Brylluppet Sted. Naboer og Venner sad rundt om paa Maatter eller Stole. Der blev sunget Hymner. Efter en kort Indledning, hvor Carey talte om Ægteskabets Natur, læste han 2. Kor. 6, 14—18 og Beretningen om Brylluppet i Kana (Johs. 2). Efter Ritualets Oplæsning lagde Onunda sin lille Haand i Krishnas og saà paa ham med sine store mørke, trofaste Øjne, og hver for sig udtalte de derpaa Løftet om Kærlighed og Lydighed. Ward sluttede Højtideligheden med Bøn. Saa gik alle hver til sit. Og Missionærerne sendte det lykkelige Par en Gave, der bestod af Bananer, Rosiner og Candissukker i Mængde. — Særlig Bananerne var Carey stolt af, de var fra hans egen Have. — —

— Denne Bryllupsfest var en yderligere Sejr over Kasten. En Brahmin var bleven viet til en Sudra. — Paulus' Ord var gaaet i Opfyldelse: »Her er ikke Jøde eller Græker, her er ikke Træl eller Fri, her er ikke Mand eller Kvinde; thi I er alle Een i Kristus Jesus!«*) — — —

— Ogsaa *Skolerne* i Serampur blev velsignet af Gud. Allerede i 1800 var der i den frie Skole, Carey oprettede, 50 Børn. Dagen efter Krishnas Daab blev alle Børnene borte. Der var Panik overalt. Der gik rædsomme Rygter om, at alle Børn skulde omvendes i en Haandevending og sendes paa

*) Galater 3,28.

et stort Skib til England. Men Lærelysten fyldte dog snart Skolen paany. —

I 1802 lød Beretningen saaledes: Den første Klasse, som bestaar af Daabskandidater, lærer nu paa Bengalsk de første Grundprinciper i Kristendom. Og de skal oplæres i Begyndelsesgrundene i Historie, Geografi og Astronomi. Anden Klasse bestaar af Børn af indfødte, der ikke har brudt deres Kaste; de lærer kun Bengalsk. Denne Skole er i lovende Tilstand og underholdes af herboende Europæere, der har tegnet sig for Bidrag. — —

— Efterhaanden dannedes der flere Skoler, og Marshman og hans Hustru *Hannah* brugte deres Tid fra 7 Morgen til 3 Eftermiddag til Arbejdet her. Disse to ivrige og udmærkede Mennesker blev Sjælen i Skolemissionen. —

Ogsaa i Calcutta fik Carey oprettet en Friskole. Den lykkedes saa vel, at den Aaret efter Oprettelsen talte 140 Drenge og 40 Piger.

To af Careys Sønner, Felix og William, tog Del i Arbejdet. Og ved deres Hjælp blev de første *Søndagsskoler* i Indien aabnede. — —

— William Carey havde ventet store Ting af Gud. Og han var i Sandhed ikke bleven skuffet. Af Mennesker ventede han sig ikke noget synderligt. Heller ikke dér var han bleven skuffet. Med Paulus kunde han sige: »Gud har opladt mig en Dør, stor og virksom. Og her er mange Modstandere!«

Det var intet Under, at Brahminerne, Bærerne af de gamle hinduiske Traditioner, blev hans bitre Fjender. Da han var Indigoplanter, kunde det endda

gaa. Men da han slog sig ned i Serampur og helt og holdent blev Missionær, — da rejste sig Brahminernes Forbitrelse. De stræbte at ophidse Folket imod de fremmede. Det var dem, der stod bagved, da Gokul og Krishna blev grebet af Pøbelen og slæbt for Øvrighedspersonerne. — Men alligevel viste det sig, at Brahminernes Magt over Folket ikke var saa stor.

Da Krishna traadte aabenlyst frem med sin Bekendelse, der formedes som et Brev til alle hans Landsmænd, — virkede den viden om i Indien. Den var ogsaa vidunderlig. —

»Til Syndere vil jeg tale. Hør, du brødefulde Broder! uden Kristus er der ingen Hjælp. Kristus gav sin Sjæl for at udfri Alverden. Slig Kærlighed er aldrig hørt. For Fjender gav han sit Liv. Slig Medfølelse, hvor skal vi hente den? — For at give Hjælp til den skyldtyngede forlod han sin lysende Himmel. Paa vildene Veje gik jeg. Han tog mig i sin Haand. Bestandig vil jeg være nær ved hans Side. I Helligaanden vil jeg leve. Og i Glædens Stad dvæler jeg. Nu vil jeg vandre viden om og udraabe højt hans Kærlighed med glad Stemme!« — —

— Dette skønne Vidnesbyrd brændte sig ind i mangen Sjæl, og fra nær og fjern kom brødebetyngede Indiere til Serampur med Hjertet fuldt af ængstelige Spørgsmaal. — Carey skrev hjem: »Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden. Og hvor længes jeg, at den var optændt. Det er Jesu Ord. — Ja, nu er allerede den Ild tændt. Jeg synes, der er en saadan Gæring i Bengalen ved en liden Surdejg, at der er Haab om, at den hele Dejg vil blive syret. Det er

Gud alene, der fører Arbejdet frem. Ingen kan sige, hvem der er Redskabet. Utvivlsomt bidrager forskellige Midler dertil. Men Spredning af den hellige Skrift og Traktater synes at have størst Virkning!«

— I 1810 kunde Moder-Missionen i Serampur oprette flere nye Hovedstationer. — Der var da 300 afgjort troende, og af disse var 105 kommen til i Løbet af det sidste Aar. —

»Havde I ventet sligt for atten Aar siden? — skrev Marshman til Hjemlandet. — Men hvad maa vi ikke vente af Gud, om han vedbliver at velsigne os saaledes i de kommende Dage!«

VII

Forsøg store Ting for Gud.

„Jordens Konger rejser sig, og Fyrster raadslaar sammen mod Herren og mod hans Salvede: Lad os rive deres Baand sønder og kaste deres Reb af os! — Han, som troner i Himlen, ler, Herren spotter dem!" *Psalme 2, 2—4.*

„Det er blandt Folk et gammelt Ord:
hver Djævel har sin Tid.
Men vist er det, enhver har tabt,
som gik mod Gud i Strid!"
Grundtvig.

Det ostindiske Handelsselskab havde, i ægte menneskelig Kortsynethed, drømt om at kunne holde Kristendom ude af Bengalen blot ved at ryste alle Missionærerne sammen i det lille danske Hjørne af Landet. Men denne Bestemmelse var ikke saa let gen-

nemførlig som en almindelig Arrestordre. Under dansk Pas eller ofte helt uden Pas foretog man Missionsrejser over Central-Bengalen ved Hjælp af Landets vidunderlige Netværk af Floder. Hvert Blad af den hellige Skrift blev en Missionær. Hver kristnet Hindu, Mand eller Kvinde, blev en Apostel. Og der var intet Forbud, som kunde standse dem. — En besynderlig Historiens Ironi skulde mage det saà, at Regeringen i Indien — imod sin Vilje — kom til at støtte Missionsarbejdet. — Det nytter lidet, at Jordens Fyrster raadslaar om at afsætte Vorherre. Han, som troner i Himlen, — ler! —

— Den engelske Generalguvernør Lord *Wellesley* havde grundet en Højskole i *Fort William* i Calcutta med det Maal at uddanne unge Europæere, der vilde have Ansættelse i Indien. Særlig for Embedsmænd var det nødvendigt at blive sat grundigt ind i de indiske Sprog og Forhold. Pastor David Brown var Rektor ved Anstalten, Claudius Buchanan Underrektor.

I *1801* fik Carey et Tilbud om en Professorpost i Bengalsk ved Højskolen. Hans Oversætterarbejde og den store Lærdom, dette røbede, havde henledt Opmærksomheden paa ham. Der var i Grunden slet ikke andre Emner. Carey var ligesom selvskreven til den store Stilling. Selv følte han sig uværdig til at udfylde en saadan Plads og var tvivlraadig overfor Tilbudet. Han sammenkaldte Serampur-Brødrene for at høre deres Mening. Og alle var de enige om, at denne Post absolut vilde fremme Missionsarbejdet. Skønt med Frygt og Bæven tog Carey imod Tilbudet,

men han opstillede den bestemte Fordring fremdeles at blive betragtet som Missionær. — Ogsaa i dette nye Skridt var Guds vise Ledelse let at se. I 1801 kom Serampur i Englands Hænder paa Grund af en Krig mellem Danmark og England. For et Aar tilbage vilde dette have betydet alle Missionærers Hjemsendelse. Men nu kunde Arbejdet fortsættes. — Careys Gage var 10,800 Kr., og siden, da han blev Professor i tre østerlandske Sprog, forhøjedes den til 27 Tusind. Men han fortsatte sin gamle, tarvelige Levevis og forbeholdt sig selv og sin Familie 800 Kr.; Resten blev brugt til Missionens Arbejde, der stadig udvidedes. —

Den Indflydelse, Carey nu havde faaet i Calcutta, brugte han paa det bedste til at paabegynde Arbejder af forskellig Slags i den store By.

I 1802 begyndte han med Bedemøder og Samtalemøder i et Privathjem. Desuden tog han et Arbejde op i et Fattigkvarter, hvor forladte og nødlidende holdt til, — Søfolk og Soldater, der havde Orlov. Før de store Hospitaler var bleven bygget i Calcutta, gav Carey de nødlidende Lægemidler baade for Legemet og Sjælen. Mens han om Dagen forelæste Sanskrit, Bengali og Marathi for de rige og styrende Samfundsklasser og oversatte Veda og Ramajana, — gik han ved Aftenstid til sine Krøblinge, halte og blinde og forkyndte for fattige det glædelige Nyt, at Guds Kongedømme med Glæde fra Himlen var kommen ikke blot til engelske Hedninger, men ogsaa til indiske. — Og altid færdedes han med elskelig Mildhed og taalmodig Ydmyghed.

— *Krishna Pal* — den første Frugt af Careys Arbejde i Indien — blev ogsaa den *første indfødte Missionær*. Utrættelig virkede han blandt sine Landsmænd i Calcutta, prædkede ugentlig i Fængslet, i Tugthuset, i Bydelen Alipore, Syd for Fængslet, i et stort Handelshus, hvor der var ansat flere Hundrede unge Mennesker, — og desuden i tolv Privathjem rundt om i Byen. — —

— —

Imidlertid kom der i *1805—13* en *vanskelig Periode for Missionen*. — I 1805 forlod Lord Wellesley Indien, samtidig døde Oberst Bie, og Handelsmændenes Missionshad naaede Højdepunktet. Carey havde længe drømt om at faa Virksomheden udvidet ved at drage flere Europæere ind i Arbejdet og faa nye Stationer grundet. Men dette maatte for en Tid opgives. —

— I Aaret 1806 udbrød der et Mytteri i Fæstningen *Vellore* i Præsidentskabet Madras, hvor en Mængde indfødte Tropper laa. Missionens Modstandere gjorde alt for at skyde Skylden for denne Opstand paa Missionærerne, idet man mente, disse gjorde fælles Sag med Indierne imod Regeringen. Paa højere Steder blev der gjort Henstillinger af følgende Indhold: »I Fredens og det brittiske Verdensherredømmes Interesse er det aldeles nødvendigt at holde vaagent Øje med Serampur-Folkene, saa de ikke udvider deres Virksomhed. Og om det skulde blive nødvendigt, bør man ikke betænke sig paa at udvise dem af Landet!« —

— Da to nye Missionærer, Robinson og Chater, kom til Calcutta, blev de standset og maatte ikke tage videre til Serampur. Carey henvendte sig til Fredsdommeren og bad om en Forklaring. Han fik til Svar, at Generalguvernøren, Sir George Barlow, ønskede, at Carey skulde afholde sig fra hvert Forsøg paa at opægge de indfødtes Fordomme mod de fremmede, og fra al Prædken og Uddelen af Traktater og andre Skrifter. Hans Kolleger skulde gøre det samme, og de kristne indfødte maatte ikke udbrede Kristendommen. Carey spurgte, om denne Befaling forefandtes skriftlig, hvorpaa Fredsdommeren gav et undvigende Svar. — Men Carey forstod, at den yderste Forsigtighed var nødvendig.

Til Vennerne i England skrev han: »Vi er kommet i samme Stilling, hvori Apostlene var, da man forbød dem at lære og prædke i dette Navn. De svarede jo aabent: »Om det er Ret for os at høre eder mere end Gud, derom maa I dømme!« — Skulde det nu være rigtigt for os at svare dette? — — Om vi adlyder disse Befalinger, fordunkles derved Udsigten om Fremgang; — de aabne Døre vil lukkes; Følgen deraf er, at arme Sjæle dør trindt om, uden at vi kan række det Hjælpemiddel, Gud giver i vore Hænder. Om vi nu sætter os imod Befalingerne, løber vi Fare for, at man udsteder et formeligt Forbud mod al Evangelisering!« —

Missionærerne mistede imidlertid ikke Modet. De satte hele deres Lid til Gud. Det varede da heller ikke længe, førend der gennem David Brown tilstilledes dem en Meddelelse om, at deres Arbejde kunde

fortsættes i det gamle Spor. Dermed var Freden dog langt fra sluttet. Man anstillede Spioneri imod dem. Deres Møder blev skarpt kontrollerede, deres Traktater undersøgte. Og pludselig fik Carey fra Statsraadet en offentlig Irettesættelse, som indeholdt absolut Forbud mod Gudstjeneste i Calcutta. Trykkeriet i Serampur skulde nedlægges og flyttes til Calcutta!—

Da sluttede alle Missionærerne sig sammen i inderlig Bøn og overvejede denne alvorlige Sag. Og omsider affattede de en nøjagtig Skildring af Sagernes Stilling, — fremstillede sig personlig for Generalguvernøren og aflagde Beretning. — Dette Skridt var rigtigt og viste sig virkningsfuldt. Befalingen om Trykkeriets Flytning blev taget tilbage. Men alt hvad der blev offentliggjort fra Serampur-Trykkeriet, maatte gennemses af Regeringen. —

— »Gud være lovet — skrev Carey hjem — nu skal alt atter gaa godt. Vi kan med Rette sige, at Herren har udstrakt sin Haand mod sine Fjender, og hans højre opholder os. Sjælden har nogen Indgriben af Gud været saa øjensynlig som her. Sjælden har en Befrielse været mere tydelig set som Frugt af Bøn. Vi har været overvældede af Sorg. Men aldrig har vi haft større Tillid til Herren end i denne Prøvelsens Tid!« —

— Imidlertid maatte de udholdende Gudstjenere stadig været forberedt paa Angreb. Modstanderne gjorde ikke blot alt for at holde Oppositionen i Live i Indien, men stræbte ogsaa at vække Fordomme imod Carey i England. — Og derhjemme fandtes mange smaa trangbrystede Bladkritikere, som med

Glæde greb deres kønne Vaaben. De havde den sære Opfattelse, at deres egen kummerlige Ubetydelighed blev mindre derved, at de trampede ned paa Careys overvættes Storhed. Tie ham ihjel kunde man ikke. Hans Ry var gaaet viden om Lande. Saa maatte man sværte ham. Og det var ikke værd at vrage noget Middel. Sindsforvirrede Rygter om, at Missionærerne levede i Nydelser og omgav sig med orientalsk Pragt, — Smædeartikler og Smædeskrifter spredtes ud. Der var endog Præster, hvis Værdighed ingenlunde skadedes ved, at de fremkom med ganske ugudelige Ytringer om Serampur-Mændene. — Men Gud førte sin Sag igennem. Thi — som det gamle Ord siger — hver Djævel har sin Tid. — Og i Aaret *1810* kunde det dog lykkes Carey at faa Lov til at udvide Virksomheden. En ny Station blev dannet i *Agra,* en stor By i øvre Hindustan.

Uden at lade sig nøje med Indien, og stadig hæmmet ved Intolerancen dér, udstrakte Carey sin Mission ogsaa til Java, Amboyna, Penang, Ceylon, ja endog til Mauritius. —

Arbejdets fuldeste Blomstring skriver sig dog særlig fra Aaret 1813. Da indtraf der en meget betydningsfuld Hændelse. —

— — —

I Overensstemmelse med en Parlamentsbeslutning skulde det ostindiske Handelskompagnis Privilegier fornyes hvert tyvende Aar. Og 1813 skulde der netop finde en saadan Fornyelse Sted. Der kæmpedes nu i Parlamentet en heftig Kamp om Mis-

sionens Sag mellem Sagens Fjender og dens Forkæmpere. En Deputeret forklarede, at den gamle Bestemmelse om, at Kompagniet havde Ret til at forbyde Missionærerne Adgang til Indien, absolut maatte bibeholdes. Serampur-Missionen var kun at betragte som en jammerlig Koloni af skinhellige Prædikanter, blandt hvilke en havde været sin Væverstol, en anden sin Smedje utro, og som ikke havde nogen Myndighed til at besvare de dybe Spørgsmaal, der kunde rejse sig hos en Indier. — Som Forkæmper for Serampur-Trekløveret fremtraadte i Overhuset Marquis *Wellesley,* tidligere Generalguvernør over Indien, — og i Underhuset en from Lægmand, *William Wilberforce,* — en Mand, hvis Navn altid vil være uløselig knyttet til Anti-Slaveribevægelsen. — Striden rasede i alle Aviser. Der blev tilstillet Parlamentet 850 Adresser, der bad om, at der maatte sikres Missionærerne fuld Frihed til at færdes i Indien. — — Og Wilberforce kæmpede som en Løve og vandt Sejr. Ved Midnatstid *22. Juni 1813* holdt han sin vældige Tale i Parlamentet. — —

»Det blev sent, før jeg rejste mig. Men jeg takker Gud for, at jeg blev i Stand til at tale i to Timer og under stort Bifald. Vi førte det igennem. Omtrent 89 Stemmer imod 36. — Jeg hørte senere, at mange gode Mænd havde bedet for os den hele Nat!« —

— Fra nu af var Indien aabnet for enhver Missionær.

VIII.

Carey — hans Familie og hans Venner.

»En Gentleman er den bedste Karakter, næst efter en kristen, og den sidste indeslutter den første!« —

Saadan skrev Carey til en af sine Sønner, da han havde sendt ham bort som Missionær. Og hermed karakteriserer han sig selv, uden at vide det.

Carey var en kristen Gentleman. Det er sagt af dem, der kendte Carey, at det landlige ved hans Oprindelse havde sat Mærker paa hans Personlighed og ytrede sig, fra den tidligste Ungdom gennem hele hans Liv, i en vis sart Tilbageholdenhed, der laante hans Færd overfor unge og gamle en egen Charme. —

Naar man ret vil kende Careys ædle Karakter, er der maaske intet Forhold, hvor den lægger sig saa klart for Dagen som overfor hans *første Hustru*. — Hun lærte aldrig at forstaa sin Mands Idealer og hans Stræben. Hun var en heftig og vanskelig Natur. Og den tidlige Nød i Calcutta, Feber og Blodgang i Mudnabatti, bidrog sit til at udvikle den Sindssyge, i hvis Mørke hun henlevede sine sidste tolv Aar. Men Carey var ikke den Mand, der lod hende anbringe paa en Klinik, for derpaa at se sig om efter en anden. Aldrig undslag der hans Læber nogen Klage. Og hans Trang til at vise hende Omhu var uden Grænser. Det hyggelige Samliv i Serampur erstattede for en Del Tabet af

hans egen huslige Lykke. Næsten fra den første Dag af sit tidlige Ægteskab havde han ikke kendt Glæden ved en daglig Samtale med sin Hustru. Deres Samliv blev afbrudt ved hendes Død i Aaret 1807.

— Men Carey skulde dog faa Erstatning for de huslige Lidelser, der i mange Aar var blevet ham til Del. — Omtrent samtidig med hans Bosættelse i Serampur kom *Frøken Rumohr* til Byen. Hun var født i Slesvig og eneste Barn af en slesvigsk Godsejer. For sit Helbreds Skyld havde hun en Tid opholdt sig i Sydevropa, men fik saa det Raad at prøve det indiske Klima. Hun kom til den danske Koloni i Trankebar; her blev hun bekendt med »Pascals Tanker« og blev gennem dem ført til Gud. Oberst Bie indførte hende i Missionærfamilien i Serampur. Og hun lærte Carey at kende.

Det var 9. Maj 1808, at Carey tog Frøken Rumohr til Ægte. Og de tretten Aar, de fik Lov at leve med hinanden, blev meget lykkelige. Saa vidt hendes svage Helbred tillod, tog hun Del i Careys Arbejde. Det Hus, hun havde bygget sig ved Hugli, gav hun til Missionen. — Hun lærte hurtig Bengalsk, fordi hun vilde være en Mor for de indfødte. — Ved Morgengry og ved Aften kørte hun langs Floden i sin lille Vogn for at indaande den friske Brise; — iøvrigt var hun en stor Del af Dagen optaget af at gøre Besøg paa Skolerne og i de indfødtes Hjem. Særlig de unge indiske Pigers Opdragelse tog hun sig meget af. Skønt saa svag havde hun et fornøjet Sind og en livlig Maade at tale paa til alle. Hendes Kærlighed til sin Husbond var rørende. Det ses af nogle

Breve, hun sendte ham, da hendes Sygdom for en Tid nødte hende til at tage Ophold andetsteds. —

»Min dyreste Kærlighed, — jeg føler Smerte over at være fjærnet saa langt fra dig. — Jeg tror forvist, du vilde være lykkelig, om du kunde høre min Stemme. — Skønt min Dag gaar fornøjeligt, og mit Helbred bedres, Luften er frisk og en Mængde Ting opliver min Aand, kan jeg ikke andet end længes. — Min Kærlighed, vogt dit Helbred vel; saa jeg maa faa den Lykke at finde dig rask. — — Mrs. B. ler altid ad mig, fordi jeg skriver saa tidt. Men jeg tænker, du har lige saa stor Glæde af at modtage Brev fra mig, som jeg fra dig!« — —

— Hendes Omhu for Careys Helbred var utrættelig. Og hun havde stor Evne til at omgive ham med Hygge. — De delte alt med hinanden. De bad sammen og talte sammen om Guds Riges Ting.

— —

I Serampur samlede der sig en stor Vennekreds om Carey. — Et af de mest yndede Samlingssteder for denne var Aldeen House, der laa saa smukt ved Huglis Bred, omgivet af Mango- og Teaktræer, Bambus og Palmer, — faà Minutters Gang fra Missionærboligen. Her boede Pastor *David Brown,* Forstanderen for College Fort William. Ikke langt fra Aldeen House laa et forladt Tempel. Brown havde ikke været længe i Serampur, før han fik dette Tempel omdannet til et kristent Bedehus, — det samme, der er kendt som *Henry Martyns Pagode.* Tæt op mod det skønne lille Oldtidstempels fine Murværk voksede et gammelt Træ, der om-

flettede det kuplede Tag med sine Grenes filtrede Løvværk. Den maleriske Ruin findes endnu, men kun to Buer staar tilbage. Den Side, der vendte mod Floden, er styrtet ned, og med den en aaben Platform, hvor Henry Martyn plejede at knæle i Bøn ved Morgen og ved Aften. Inde i Pagoden laa han paa sit Ansigt mangen Nat og græd og bad for Indien, mens Hugli mumlede med hulkende Skvulp under Terrassen. — Undertiden lysnede et Dødsbaal og spejlede sig flimrende i Bølgerne, eller Nattens Stilhed blev afbrudt af den ildevarslende Lyd af Gongong, Tromme og Konkyliebasun fra Radhabullups Tempel, hvor andægtige Indiere kastede sig paa Jorden for et hæsligt, begsort Billede og dansede vildt og med dæmonisk Uhygge mellem osende Fakler, der var stillet i Halvkreds om Guden. — Kun kort Tid blev Martyn i Serampur, til han fik sin Udnævnelse i Dinapur; men han modtog et uforglemmeligt Indtryk af Brodersamlivet her. — I mange Aar blev Aldeen House og Pagoden et Mødested for Careys Venner, Claudius Buchanan, Corrie, Thomason og mange andre. —

Her saavel som i Missionærboligen samledes ogsaa mange Englændere, baade civile og militære, der længtes efter at møde den særegne Ynde, der præger kristent Hjemliv, hvilket de havde ladet bag sig, da de drog fra England. Og mangen kristen Pilgrim har i Tidens Løb besøgt dette Sted. Thi endnu drømmer og bølger en Luftning af skønne Minder om Martyn og Carey ved Bredden af den mumlende Flod. — —

— —

— Fra Careys Haand er efterladt en Mængde *Breve* til hans Venner og Slægt. Maaske er ingen saa interessante og betegnende som de Breve, han skrev til sine Sønner Felix, William, Jabes og Jonathan. —

William var i 1808 kommen til Dinapur og havde taget en Missionsgerning op dér. — Til ham skrev Faderen mangt et Brev paa dette Tidspunkt.

1808. September 29. — Kære William! — Jeg tænker, du føler hele Ansvaret ved det Værk, til hvilket du er kaldet, og maatte Gud give dig Evne til helt og ydmygt at give dig hen deri! — Du vil møde en Mængde Ting, der vil stjæle dit Mod, baade fra de Folk, til hvem du gaar, for at lære dem at kende Livets Ord, og fra hvad der kommer op i din egen Sjæl. — Men fat stort Mod. Sagen er Guds. Og om du ikke umiddelbart vil blive fulgt af Held, vil Sagen dog lykkes tilsidst. Betragt dig selv som helliget Herrens Gerning. Og giv dig selv hen til ved hvert Middel at fremme den store Forløsers Sag. — —

Et Skib er lige nu kommet og bringer Meddelelse om, at Bonaparte har taget hele Kongeriget Spanien i Besiddelse, og at den spanske Kongefamilie er i Fængsel i Bayonne. Formodentlig er Tyrkiet faldet. Og hvad skal Enden blive? — Jeg ser Guds Vrede udøst over de Lande, der saa længe har forfulgt Evangeliet og hindret Troens Udbredelse. Bonaparte er ikke andet end en Tjener for den guddom-

melige Hævn, den offentlige Udøver af Gudsdommen mod de skyldige. Han har intet Maal i Sigte uden Tilfredsstillelse af egen Ærgerrighed! —

1809, November 1. — Kære William, hvad lever vi for andet end for at fremme vor kære Forløsers Sag i Verden? — Om det kunde blive udført, har vi ingen Ønsker tilbage. Og om vort stakkels Arbejde vil blive velsignet til Fremme for det Maal, — vil vort Liv ikke være forgæves. Om du fik Naade til at føre blot een eneste Sjæl fra Mørket til Guds underfulde Lys, hvem kan da sige, hvor mange flere, der gennem ham kom til Gud, og hvilket Kontingent blev der ikke ved den ene ydet til Guds Forherligelse. I Sandhed, selv om du ikke oplever Omvendelsen af een Sjæl, er alligevel Arbejdsglæden i Herrens Gerning langt større end i noget andet Foretagende i Verden og er i sig selv nok til, at vi vælger det. —

1810. — Bare to Ord om Naturhistorie. Kan du skaffe mig en Han og en Hun »Khokora«. Jeg mener den store Fugl, der ligner en Glente og gør stor Støj under sin Flugt og ofte slaar ned paa Ænder og Smaakid? — Jeg tror, det er en Slags Ørn og er meget spændt paa at faa den undersøgt. — Send mig ogsaa alle Slags Ænder og Vadefugle, og i det hele taget Fugle, som ikke er almindelige her. Lad mig *endelig* faa deres bengalske Navne! — Saml mig alle Sorter Insekter, Slanger, Firben, som ikke findes her! — Kom det altsammen i Spiritus. -- Men lad mig faa Fuglene levende. Og naar du har faaet

en god Baad fuld, saa send mig den, og lad en paalidelig Mand følge med. — Skaf mig nogle Planter. Der er en, der vokser ved Sadamahal og bærer store ildfarvede Blomster, og en med blaalig blege, næsten hvide Blomster. —

— — —

Ogsaa til sin Søn *Jabes*, der var Missionær i Amboyna, skrev Carey en Del Breve. —

1814, Januar 9. — Dit store Arbejde, min kære Jabes, er en kristen Tjeners. — Maatte du bevares mod alle Fristelser og bæres gennem hver Prøvelse, gjort sejrrig i hver Strid. Maatte vore Hjerter blive glædet gensidig ved Beretninger fra hinanden om Guds Naades Triumfer. Gud har vist dig stor Yndest ved at betro dig denne Tjeneste. Derfor tag Vare paa den i Herren, for at du maa fuldføre den. Vi vil ofte mødes for Naadens Trone. Skriv til mig ved enhver Lejlighed, og sig Elisa, at hun skal skrive til din Mor. — Nu, min kære Jabes, betror jeg jer begge til Gud og til hans Naades Ord, som er mægtigt til at fuldkomme Jer i Kundskab om hans Vilje. Maatte det Ord blive nær ved vore Hjerter. Jeg giver Jer begge til Gud, og skal vi ikke ses paa Jorden, stoler jeg paa, at vi skal mødes i stor Glæde for hans straalende Throne tilsidst! —

IX.

Serampur-Trykkeriet.

Fra det Øjeblik Carey i sin Ungdom havde erfaret den hellige Skrifts forvandlende Guddomsmagt over sit Hjerte, var det blevet ham en uundværlig Sædvane at begynde hver Dag med at læse et Kapitel, først paa Engelsk, og saa paa et af de Sprog, han havde lært sig selv. Udfra disse stille Morgentimer var det i Grunden, at hans Tanker om asiatiske Bibeloversættelser voksede deres Vækst.

Han var begyndt som Prædikant og som Lærer og Vejleder, men blev dog først Herolden for den nye Tid, da han overførte det guddommelige Ord til Millioner af Asiaters Modersmaal, saa at alle, Mænd, Kvinder, Drenge, Piger, der maaske aldrig fik Carey at se, dog kunde faa dette Ord i Eje. — Det var *Wiclif*, der først havde gjort samme Gerning for den engelsk læsende Verden, idet han oversatte den hellige Skrift fra Latin og saaledes indledede Reformationen i Vesterleden. —

Med Ziegenbalg og Schultze var Begyndelsen bleven gjort til Bibelens Oversættelse paa Tamulsk.

Men med Carey begynder et storslaaet Oversættelsesarbejde paa en Mængde indiske Sprog. — Carey beherskede flere Sprog: Bengali, Hindustani, Sanskrit, Hindi, Marathi; — allerede paa Rejsen til Indien havde han arbejdet saa ivrigt, at han ved sin Ankomst kunde skrive Bengalsk, og nogle Maaneder efter begyndte han at sysselsætte sig med Over-

sættelsen af første Mosebog og saà sig straks inde i Arbejdets umaadelige Vanskeligheder.

Hans mangesidede Arbejder medførte naturligvis ogsaa stadige Afbrydelser i hans Sprogstudier.

Undertiden skrev han til en eller anden Bekendt: »Du tilgiver min Ilfærdighed, naar jeg lader dig vide, at hvert Øjeblik jeg ofrer paa Brevskrivning, er stjaalet fra mit Arbejde med at oversætte den hellige Skrift paa Bengalsk!« —

— Et storslaaet Indtryk af denne Side af Careys Virksomhed faar man ved at betænke, at efter hans Død fandtes hele den hellige Skrift oversat i *seks* af Indiens Sprog, det nye Testamente alene i andre *23* Sprog, og Dele af Skriften i yderligere *10* Sprog, — og at Carey i de 40 Aar, han var i Indien, fik fem Udgaver af det gamle Testamente og otte Udgaver af det nye Testamente i Bengalsk igennem Pressen. Bestandig og bestandig vedblev han at revidere. Ward og Marshman var hans utrættelige og trofaste Hjælpere. — Ja, Marshman gav sig endda i Kast med en chinesisk Bibeloversættelse! — —

— Serampur-Trekløveret gjorde en for Bibeltrykningen meget vigtig Opdagelse. Det indiske Papir, der i Begyndelsen brugtes til Trykning, blev i Løbet af en fem Aar ganske fortæret af glubske Maddiker og Insekter. Men saa fik de tre opfindsomme Mænd den Ide selv at forarbejde en anden Slags, mere fast Papir. En Papirmølle fik de opstillet med en Dampmaskine paa tolv Hestes Kraft til at drive Kværnen. Det var den første Dampmaskine, man havde set i Indien. Og den vakte vældig Opmærk-

somhed og Beundring. De indfødte kom i skarevis for at se Ildmaskinen og kaldte den et Værk af Visvakarma, Gudernes Kunstner. —

— Arbejdet ved Bibeloversættelserne blev paaskønnet. Det femte Oplag af ny Testamente paa Bengalsk talte fem Tusind Eksemplarer og blev i faà Aar saa godt som udsolgt. — —

I Aaret *1812* ramtes Serampur af en stor Ulykke. Denne indlededes ved et Jordskælv. Der hørtes en voldsom Larm, derpaa fulgte et Stød, saa Husene rystede. Oljen i Lamperne blev slynget ud. Fuglene fløj skrigende og skræmt i Vejret. De indfødte løb ud af deres Huse og raabte deres Guders Navne. Missionærerne gav sig til at læse Salme 46. —

Denne Begivenhed var et Forvarsel om en større Ulykke. —

Det var 11. Marts. Solen var netop gaaet ned. De indfødte Typestøbere, Sættere, Trykkere, Bogbindere, Skrivere var gaaet. Ward tøvede i det svindende Dagslys ved Pulten for at afslutte Regnskabet sammen med nogle faà Folk. Hans to Værelser udgjorde den nordlige Del af den Bygning, hvor Trykkeriet fandtes. Sydværelset var fyldt af Papir og Trykkerimateriel. Lige ved Siden af var Papirmøllen. Bibeludgivelsesarbejdet var paa sit højeste. Fjorten Afstøbninger af orientalske Typer, nye Forraad af hebraiske, græske, engelske Typer, — Manuskripter til Oversættelser, Ordbøger og Grammatiker henlaa i Oplaget. Med eet brød der en kvælende Røg frem fra det lange Typerum og trak ind i Trykkeriet. Ward foer op fra sit Arbejde og ilede

gennem Huset for at opdage, hvorfra Ilden kom. Han blev standset ved de sydlige Værelser med Papiroplaget. Med Nød og næppe kom han tilbage og fik ved Marshmans og nogle Indfødtes Hjælp alle Døre og Vinduer lukkede. Saa kom han op paa Sydtaget og vedblev i fire Timer at helde Vand ned i den brændende Masse. Dog, alt forgæves. Ved Midnatstid faldt Taget i hele dets Længde. En rød Søjle af Ild stræbte mod Himlen. I vemodig, højtidsfuld Stilhed stod Missionærfamilierne Ansigt til Ansigt med Ødelæggelsen. — Ruinerne røg endnu, da Carey næste Dag kom hjem fra Calcutta. — Taarerne stod i hans Øjne, da han vandrede over den rygende Tomt. —

»Paa een eneste Aften er mange Aars Arbejde fortæret! Hvor uransalige er Guds Veje! — Jeg har omsider bragt Tingene her til den yderste Fuldkommenhed, som syntes mulig, og betragtet Missionsetablissementet med — maaske alt for stor — Tilfredshed. Herren har ført mig ned i det lave, for at jeg skulde vende Blikket enfoldigt mod ham alene!«

Til Ryland skrev Carey:

1812. Marts 25. — Tabet er meget stort og vil blive følt haardt. Dog kan jeg tænke hundrede Omstændigheder, som vilde have gjort det vanskeligere at bære. *Herren har slaaet os.* Han har Ret til at gøre det. *Og vi fortjener hans Tugtelser!* — Jeg begærer at lægge mig ind under hans eneraadende Vilje, ja, af ganske Hjerte at hvile deri og at gaa strengt

i Rette med mig selv for at se, hvad der hos mig har virket med til denne Ulykke. —

Tabet blev anslaaet til 180 Tusind Kroner. — En Del af den bengalske Ordbog, og de i aarevis samlede Forarbejder til en meget stor Ordbog, der skulde indeslutte alle de Sprog, der udledes fra Sanskrit, — og meget andet var gaaet tabt! — Men aldrig er maaske det gamle Ord bleven oplevet saa bogstaveligt som her: »forlyst dig i Herren, og han skal give dig *alt*, hvad dit Hjerte begærer!«

Lidet drømte de fromme og beskedne Gudsmænd om, at denne Ildsvaade netop skulde udbrede Serampurs Ry over hele Europa, hele Indien og Amerika. Kristne af vidt forskellige Anskuelser, og Folk, der kun var interesserede i den literære og humane Side af Serampur-Arbejdet, blev ved Meddelelsen om Ulykken grebet af stor Lyst til at raade Bod paa Skaden. En Indsamling blev sat i Gang, og i Løbet af 70 Dage var alt dækket. —

— Med stor Glæde kunde Carey skrive: »Nu, Brødre! Alt er betalt. Bidrag tilflyder os saa rigelig fra alle Sider, at der nu maa udstedes Bekendtgørelser om, at Tabet er erstattet. Man har været saa mageløs imødekommende, at vi virkelig maa standse Indsamlingen!« — —

— Aviserne strømmede over af begejstrede Skildringer af Serampur-Trykkeriet, der lig en anden Fugl Føniks svang sig op af sin Aske og flagrede med fornyet Svingkraft i stolt og dristig Flugt viden om for at udbrede Kundskabens Velgerninger gennem Østen. — — —

— Men vi vil mindes Davids enfoldige Ord: »Han som farer frem paa Stormens Vinger, gør Vindens Pust til sine Sendebud, — glødende Flammer til sine Tjenere!«*)

X.

Literaturens og Humanitetens Mand William Carey.

Da Carey begyndte sit Arbejde i Indien, fandtes der ingen trykt, næppe nok nogen skreven Literatur paa Bengalsk. —

— Careys Virken satte sig Mærker ogsaa i den bengalske Sprogverden. Han kendte Præsteklassens og de lærdes Sprog, og han levede i nær Forbindelse med fattige og undertrykte og lærte deres Taleform nøje at kende. Og han havde stor Sans for et Sprogs Skønhed. Han forstod ligesom at gribe det, der var Sprogets Kærne og gøre det til Bærer for nye Ideer. Aar efter Aar vedblev han at arbejde med det Bengalske, for at faa det løftet op til at udtrykke de Ideer, som Bøgernes Bog rummer. —

— I 1801 udkom hans første Udgave af ny Testamente, samtidig kom hans Grammatik og »Samtaler«, — hvilken Bog blev skrevet ud af hans enestaaende Kendskab til indisk Tankegang, Forestil-

*) Psalme 104, 4.

lingskreds, ja til indiske Vendinger og Slagord, — den blev derfor en Hjælp for de studerende ved Fort William College til at tale med Mennesker af alle Samfundsklasser i Bengalen. Careys Ordbog med 80 Tusinde Ord begyndte at komme i 1815.

Men Carey forstod, at naar Arbejdet for en Nations Literatur skulde tage Fart, maatte Landets egne Børn tage Del deri. Og han ledede de indfødte ind i Arbejdet. *Ram Basu,* Careys første Sproglærer, skrev den første Traktat, der kom frem paa Bengalsk, og det første Flyveblad, der underkastede Hinduismen en Prøvelse. Begge gjorde stor Opsigt og vandt megen Udbredelse. Ram Basu udgav desuden en Levnedsskildring af Radja Pratapaditya, Sagar Islands sidste Konge. Carey skulde jo have Bøger til sine studerende i Fort William College. Og han gav flere kristne Brahminer Lyst til at træde frem som Forfattere. Paa den Maade blev Virgils Æneide og flere Skrifter af Shakespeare oversat. Et Skolebogsselskab blev oprettet. Fornemme Brahminer blev interesserede og tog Del i Arbejdet for at faa skaffet Læsebøger. — Og efterhaanden er Bengalsk kommet til at spille en lignende Rolle for Indien, som Italiensk for Europa, og dets Literatur antages at være forholdsvis lige saa rig. — —

— —

Ogsaa Careys Arbejde for humane Forbedringer i Indien var stort. — —

— Engang havde han set en *Enkebrænding.* Og han glemte aldrig det Syn. Det var ved Landsbyen Noya Serai. Carey saà en Flok Folk samlede ved

Flodbredden. De fortalte ham, at de var mødt her for at tænde et Ligbaal. En Mand var død, og hans Hustru ønskede af fri Vilje at følge ham i Døden. Det var en vidunderlig Hellighedens Handling, mente de. Hinduenken nærmede sig. Carey bad hende om ikke at kaste sit Liv hen. Der skulde intet ondt tilføjes hende, om hun blev ilive. Hun hørte ikke, men steg som i Drømme op paa det højt opdyngede Ved. Hun havde en Kurv i sin Haand. Den satte hun fra sig paa Baalet og begyndte med udslaget Haar og Hænderne bredt mod Himlen at danse, tilsyneladende sorgløs. — Mændene sagde til Carey, han kunde jo blot gaa, om han ikke kunde taale at se mere. —

Han svarede: »Nej, jeg bliver og ser det, for at jeg kan bære Vidnesbyrd mod Jer for Guds Domstol!« —

Hun vedblev at danse, bestandig vildere, og vuggede Hovedet frem og tilbage. Saa løftede hun Kurven i sin Haand, tog Frugter ud af den og lod dem falde ned paa Jorden. Folk kastede sig over dem og slugte dem som meget hellig Føde. Hun lagde sig ned og vandt Armen om den døde Mands Hals.

Tørre Kokosblade blev lagt over dem og blev antændt, og Røgen begyndte at hvirvle op og hylle alting i graaligblaa, sortagtig og hvidlig Taage. Men da Luer sprang knitrende fra Kokosblad til Kokosblad, og Luften blev sønderrevet af Mændenes Skrig og Gongongernes Larmen, der skulde overdøve den ulykkeliges Jamren, og man holdt Ofret fast ved Bambusstænger, om det vilde undslippe, — da vend-

te Carey sig bort med Hjertet fyldt til Randen af brændende Afsky og Rædsel. — Men denne Følelses Glød blev ikke omsat i tom Sensation. Hver Gang han siden saà de djævelske Baal lyse langs Huglis Bred, var det, som om de tændte hans Bøn i Flammer. Og Bønnen blev til Higen og Handling. Han hjemsendte til England en omhyggelig udarbejdet Skildring af Enkebrændingen, og den blev spredt i vide Kredse. Man ansatte Agenter, som statistisk fik Sagen undersøgt. Ved nogle lærde Brahminers Hjælp fik Carey at vide alt, hvad gamle Hinduskrifter indeholdt om denne Skik.

Da Lord Wellesley forlod Indien, kom der en Tid Standsning i Sagen. — Men Guvernør William Bentinck fik omsider taget det store Skridt. Han lod udstede en Proklamation, ifølge hvilken Enkebrænding paa det strengeste blev forbudt i hele Landet.

— Det var en Søndag Morgen, mens Carey forberedte sig til Eftermiddagsgudstjenesten, at Proklamationen blev tilstillet ham fra Guvernøren med Anmodning om at oversætte den paa Bengalsk. — Carey fik en anden til at tage Gudstjenesten og kastede sig straks, fuld af Glæde, over Arbejdet. I 24 Aar havde han bedet Gud om den Lov. Og nu, da den var kommet, skulde dens Offentliggørelse ikke sinkes saa meget som et Øjeblik af noget andet. Inden Aften var Bekendtgørelsen færdig til at spredes over Landet. — —

— En anden af Indiens Rædsler var *Børneofringerne*. — Hvor Ganges falder i Havet, — dér blev Masser af Smaabørn kastet ud til Føde for Kro-

kodillerne; — thi det Sted var særlig helligt. Og mangen skyldbetynget Moder tænkte, at naar hun ofrede sin dyrebare Livsfrugt, maatte der komme Fred til hendes Sjæl. — Engang saà Thomas et Barneskelet ophængt i en Kurv i et Træ. Kødet var fortæret af hvide Myrer. Det var ophængt dér af en Mor, der ikke havde Raad til at gøre den kostbare Valfart til Ganges Munding. — Fra den Dag arbejdede Carey paa at hjælpe Børnene. Og han blev Aarsag til, at en Lov blev gennemført, ifølge hvilken Børneofring erklæredes for Mord og altsaa var strafbar. — —

— Ogsaa de *spedalske* havde hidtil haft en sørgelig Stilling. Engang saà Carey en spedalsk blive kastet paa et Baal. Den ulykkelige vred sig, fik sig omsider rullet ud af Ilden; — men hans Mor og Søster, som stod hos, stødte ham omsorgsfuldt paany ind i den rensende Flamme! — Atter et Syn, der fyldte Carey med Bøn, som fødte Energi. Han undte sig ingen Hvile, før han fik et Spedalskhedsasyl oprettet i Calcutta. — —

— Endelig skal det mindes, at Carey omfattede *Slaverne* med den største Kærlighed. Han arbejdede paa deres Frigivelse. Og allerede fra sit attende Aar mindedes han dem hver Dag af sit Liv — i Bøn. — Svaret kom — dog efter Careys Død — da Slaveriet i Indien blev ophævet 1843.

XI.

Carey som Botaniker.

„Marken fryde sig, og alt, hvad der er paa den! Alle Træer i Skoven juble for Herrens Aasyn! Thi han kommer!“
Psalme 96, 12—13.

»Med Undtagelse af den indiske Halvø's yderste Syd, hvor de danske Missionærer havde udforsket alt med Falkeøjne, var næsten intet kendt af dets Planter og Dyr og dets Mennesker, da Carey kom til et landligt Distrikt i Nord-Bengalen!« *)

Endnu havde ingen Forfatter opgjort Tilstanden i Indien og skildret den Nød, der raadede blandt de hinduiske og muhammedanske Agerdyrkere.

Hele Indien var et Land af Millioner af selvejende Smaabønder, men udsugede af Skatteforpagtere, udpinte af Magthaverne. Krig og Hungersnød skiftedes til at holde Befolkningen nede. Uvidenhed og Frygt sløvede Agerdyrkernes naturlige Opvakthed. Den taabelige Gudelære, den fordummende Dæmondyrkelse, det knugende sociale System hyllede Landet ind i sit sorte Ligklæde. — —

— »Men Drengen, som fra sit ottende til sit fjortende Aar foretrak videnskabelige Bøger, Historie, Rejseskildringer for anden Læsning, — Ynglingen, hvis Farbror, Gartneren, vilde have ham til at følge sit Kald, men som paa Grund af sin sarte Hud blev nødt til at holde sig inden Døre, hvor han fyldte Værelset med Blomster og Dyr og gjorde det til et naturhistorisk og botanisk Musæum; — Skomager-

*) George Smith.

præsten, der anlagde en Have om hver Hytte, hvor han kom til at bo, og var fortrolig med hver Fugl, hvert Insekt, hver Blomst, hvert Træ i hele Midt-England, — han blev fra den Dag, han landede i Calcutta, en videnskabelig Iagttager, — og han blev en Reformator i Agerdyrkningens Verden, fra det Aar han byggede sin Farm i Indiens Junglekrat.« —

— —

Næppe var Carey kommen til Mudnabatti, før han skrev til England og fik sendt Plove, Hakker og alle Slags Redskaber til Indien. — Bestandig var han optaget af at undersøge Dyre- og Planteverdenen i Indien og sendte nøjagtige Beskrivelser deraf hjem. —

Særlig berømt er hans *Have i Serampur*. — Han havde faaet fem Tdr. Land lagt ud som botanisk Have, og deraf blev 3½ Td. Land plantet til efter det linnæiske System. — Det lille Paradis var omhyggelig omgærdet, for at ikke Brahminernes Tyre, Landsbyfolkenes Køer, Junglens natlige Sjakaler eller tankeløs Ungdom skulde bryde ind og volde Fortræd. Udenom denne Have anlagde han en Park af Træer, der var sjældne eller ukendte i Bengalen, — Mahogni, Teaktræer, Tamarinder, Eukalyptus og Johannesbrødtræer. — Fra Missionærboligen hen til Papirmøllen gik en overdækket Allé. Den kaldtes »Careys Gang«. Bladrige Tamarinder dannede her en tæt Løvgang, hvor i Aarenes Løb en Mængde Besøgende fra Indien, Amerika og Storbrittanien har vandret. — —

— Til at arbejde i den elskede Have oplærte Ca-

rey selv indfødte Bønder, som med Bengalernes mimiske Instinkt let og hurtigt fulgte hans Angivelser, lærte de latinske Navne og udtalte dem med deres Mesters Betoning. —

Haven var mere end et Hvilested for Carey. Den var ogsaa hans Bedested.

September 23. (Herrens Dag.) — Stod op med Solen. Gik efter min Sædvane ned i min Have for at give mig hen til Bøn og Betragtning, — indtil Folkene kom til Familiegudstjeneste. — —

Careys Søn, Jonathan, fortæller, at hans Faders Kærlighed til Naturen var ganske usædvanlig. Hans Iver for at samle Mineralier og naturhistoriske Mærkværdigheder var uden Grænse. Botaniken som Videnskab var Genstand for hans bestandige Glæde og Studium. Hans Venner ytrede spøgende, at han var lige saa fortrolig med Blomster som Kvæget paa Marken med Græsset. Alle Slags Planter, Frugter og Grønsager, han kunde faa fra Udlandet, søgte han at overflytte. Og det lykkedes som oftest. Hans Kærlighed til Haven blev ved til det sidste. Ingen fik Lov at raade ham med Hensyn til Anlæggelsen af dette hans Yndlingssted. Her levede han sit Livs lykkeligste Øjeblikke i Betragtning og Tilbedelse. — Og Haven kom til at udgøre den bedste og sjældneste botaniske Samling i hele Østen. —

Ikke nok hermed. Carey blev ogsaa Foregangsmanden for *Forstvæsenet* i Indien. — Da Regeringen — ikke før end i 1846 — gjorde sit første

Forsøg paa omsorgsfuld Vedligeholdelse af Skovene for at skaffe Tømmer til Bombays Skibsværft, — da kom man ret til at paaskønne, at Carey for længe siden havde indrettet sin Mønsterpark, der kunde tjene senere Tider til Model, og at han havde skrevet fortrinlige Artikler om indiske Træers Plantning. —

Ogsaa for Agerdyrkningen fik Carey Betydning. Han udgav endogsaa en Bog om Markernes Dyrkning. — Det er da ogsaa værd at erindre, at Carey, denne utrættelige Aand, blev Fader til *Agerbrugs- og Havebrugsselskabet i Indien*. Det bestaar endnu og nyder Regeringens Yndest. — —

— I Sandhed, — blandt den Hærskare af Mindesmærker, der i Tidens Løb er kommen til at befolke Verden, er der næppe nogen, som har været *saa* vel motiveret, som den skønne Marmorbuste, der siden 1845 har prydet Agerbrugs- og Havebrugsselskabets Hal i Calcutta, og som forestiller — William Carey.

XII.

Hans Indflydelse udenfor Indien.

De Mennesker, som ikke forstaar Betydningen af ydre Mission, kan man kun anbefale at prøve at lære Missionens Historie lidt at kende. Da vil de med Undren opdage, hvilken frisk Brise af aandelig

Rigdom, der fra Hedningeland bærer ind over den gamle Kristenhed. Og enhver, der beskæftiger sig lidt med denne skønne Gren af Guds Kirkes Historie, vil ikke undgaa at mærke denne Brise imod sin egen Kind. — —

— I Careys Historie er dette Faktum i særlig Grad iøjnefaldende for enhver, der ikke fordomsfuldt lukker Øjnene til. — — Der var noget smittende i den ubetingede Maade, hvorpaa Carey fulgte sit Kald. Hint Flyveskrift, der med eet Slag havde bragt hans Navn paa alles Læber, og som han fik udgivet i 1792 i Aaret før sin Afrejse —, havde været af umaadelig Virkning. Og skønt Englands første Missionsselskab kun bestod af foragtede Baptistpræster, blev nu flere og flere Englændere grebet af Missionstanker. En af de Mænd, der i særlig Grad blev fyldt af den nye Iver, var Dr. David Bogue. Han fik stiftet Tidsskriftet »Evangelisk Magasin«, hvor Venner af Missionen kom til Orde. Og da den første Meddelelse var kommet fra Indien om Missionens Gang, kunde Dr. Bogue ikke længere holde sig tilbage. Han udsendte et Opraab til »evangeliske Dissenters, som anerkender Barnedaaben« — om at stifte et Missionsselskab. Der blev mægtig Tilslutning til Tanken. Kristne af alle Retninger samledes til Bøn for Guds Riges Fremme. Store Gaver blev givet til Arbejdet. Saaledes stiftedes *Londoner*-Missionsselskabet 21. September 1795, hvilket Selskab i særlig Grad prægedes af Glæde over Gud og Iver for at frembringe Samarbejde mellem forskellige Kirkesamfund. — En hel ny Frisk-

hed kom til Sindene. Det var, som om en ny Pinse var brudt frem.

Opgaver, der før laa hen, blev taget op. I 1799 stiftedes »Religious Tract Society«, det største *Traktatselskab* i Kristenheden, — og i 1804 det britiske og udenlandske *Bibelselskab,* og begge udsprang, om end mere indirekte, af det Røre, Carey havde vakt. —

Bevægelsen bredte sig. —

Under stor Begejstring blev det *skotske Missionsselskab* dannet; endog skotske Børn var med til at bringe deres smaa Gaver, og en Mission blev paabegyndt paa Sydhavsøerne. —

I *Tyskland* tændtes Lyset. Præsten Johan Jänicke i Berlin aabnede en *Missionsskole* i *Berlin;* og fra den udgik der Missionærer som Rhenius og Gützlaff. — I *Basel* stiftedes et Selskab, som tog levende Del i den engelske Missionsvirksomhed. — I *Holland* blev Stødet til et Selskabs Dannelse givet af en Mand ved Navn van der Kemp. Da han engang fik et lille Skrift, udgivet af Londonermissionen, i Hænde, kom Tanken om at blive Missionær saa stærkt til hans Hjerte, at hans Liv nu fik en ny Retning. Han kom til Sydafrika og udførte en stor og velsignet Gerning blandt Kafferne. —

Saaledes gik det til, at den Ild, Carey havde udkastet i Indien, fængede i hans Hjemstavn og bredte sig viden om i Landene.

XIII.

Serampur-Collegiet.

Carey havde ikke været længe i Serampur, før han forstod, hvor nødvendigt det vilde være for Missionsarbejdets Vækst at faa *indfødte Prædikanter*. Hvor mange Missionærer end Europa kunde sende, vilde de aldrig strække til for Indiens Millioner. Og disse kunde aldrig naas gennem engelsk Kristendom. Men Jesus maatte bevise, at han var hele Jordens Konge, derved, at han lod en Kristendom vokse op af indisk Jordbund. Saa var det ogsaa forbi med de mange Vanskeligheder, som Sprog, Klima og Ukendskab til hedensk Levevis og Tankesæt voldte udenlandske Arbejdere. — Da Carey lagde Mærke til Krishnas ivrige og frugtbærende Arbejde som Evangelist, voksede disse Tanker sig stærke i ham. Og alt som Serampur-Missionen tog Fart, Rejseomraaderne udvidedes, nye Stationer, Skoler, Menigheder dannedes, de kristnes Tal øgedes, blev Trangen til indfødte Prædikanter stadig følelige re.

Og naar verdslige Englændere i Indien stillede sig mistænksomme til Serampur-Folkene, fik Carey end større Længsel efter at se en Stab af indiske Kristi Stridsmænd vokse op. —

— Den store Plan blev *virkeliggjort* i Aaret *1818*. Carey forstod, at de indfødte Arbejdere maatte undervises grundigt baade i den Lære, der skulde bekæmpes, og i den, der skulde udbredes. Der maatte

lægges stor Vægt paa Sanskrit. Evangeliet vilde aldrig slaa Rod, om ikke indfødte kristne kunde bevise Kristendommens Overlegenhed over alle andre Systemer. Derfor maatte de lære til Fuldkommenhed at beherske deres eget Folkesprog, og de bibelske Sprog, samt Engelsk, hvorigennem de studerende skulde sættes i Stand til at lære europæiske Videnskaber at kende. —

Carey og hans Kolleger gjorde et Overslag over Omkostningerne ved Opførelsen af en *Læreanstalt* med et saadant Formaal.

Og Missionærerne gav selv af deres Midler 45 Tusinde Kroner. — Anstaltens Ledelse blev givet til den danske Guvernør i Serampur og de tre ældste Missionærer. Den engelske Generalguvernør, Lord Hastings, fremhjalp Sagen med sin Interesse og udtalte Ønsket om at blive Patron over Anstalten. — Omsider kunde man begynde Opførelsen af Bygningen, den blev meget stor og opførtes i græsk Stil. Midterbygningen var 130 Fod lang og 120 Fod dyb. Den største Sal, der var prydet med Hvælvinger, var 95 Fod lang, 66 Fod bred, 20 Fod høj. — Den var oprindelig tænkt som Bibliotekssal, men blev siden brugt til Forelæsninger. En anden meget stor Sal, hvis Loft blev baaret af to Rækker ioniske Søjler, brugtes til aarlige Eksaminer. Der var tolv meget rummelige Sideværelser. Indgangen dannedes af en aaben Hal, hvis Tag bares af seks brede ioniske Søjler; to brede Trapper førte op til den. — Til Collegiet hørte en Bolig for indiske Studenter, og bag Collegiet laa, delvis overskygget af et Teaktræ, det lille

Hus, hvor Carey tilbragte sine sidste ti Aar. Det var i Sammenligning med Læreanstalten saa uanseligt, at man sagde, at det snarere syntes bestemt for Engle at bo i end for Mennesker. — —

— Til Hjælp for det hele storslaaede Foretagende udgik der Opraab i England af følgende Indhold: »Af den talløse Hindubefolkning er over 60 Millioner brittiske Undersaatter. Det guddommelige Forsyn har lagt Omsorgen for disse ansvarsfuldt paa britiske Hjerter. Hvad har vi hidtil gjort? — Om Halvdelen af disse 60 Millioner skulde komme under Indflydelse af Kristendom, kræves ikke mindre end 60,000 Missionærer. Men hvor skulde de findes? — og hvordan skulde de underholdes? — Vi ser deraf klart, at om Hedningerne nogensinde skal naas i Indien, maa det ske gennem indfødte kristne. — Gennemtrængt af denne Forstaaelse, har Mr. Carey og hans Medarbejdere følt dyb Smerte over, at de indfødte Arbejdere ikke har kunnet faa bedre Uddannelse. — Nogle af dem har, da de er kommen fra grove Vildfarelser, og har trællet under Afgudsdyrkelse, næppe været i Stand til at lære sig selv de første Grundsætninger i den aabenbarede Religion. Om en indfødt Missionær ejede samme Kundskaber og samme Evner som en evropæisk, da vilde han virke ti Gange saa meget som denne. I Betragtning af alle disse Synspunkter kalder vi alle britiske kristne til Hjælp. For alle Ofrenes Skyld, der aarlig myrdes paa Baal, druknes i Floder, knuses under Afgudsvognens Hjul, — for Børnenes Skyld, der kastes for Krokodillerne, — i alle de Millioners

Navn, der lever og dør uden Haab, bønfalder vi alle britiske kristne om at understøtte dette Foretagende!«

Dette Opraab gav Genlyd i mange Hjerter. *Den danske Konge* blev saa grebet deraf, at han gav Missionen et stort Hus i Serampur, der gav 1800 Kr. i aarlig Leje. — Gennem kongelig Tilladelse fik Undervisningsanstalten lige Rettigheder med Universiteterne i Europa. — —

De Velsignelser, der udgik fra Serampur-College, var overordentlig store. —

I Careys Dødsaar 1834 var der i Collegiet ti Studenter, som lærte Hebraisk, Græsk, Latin, Bengalsk, Matematik, Kemi, Psykologi, Oldtidskundskab og Kirkehistorie. Der var 48 indfødte kristne og 34 Hinduer, der fortrinsvis var Sønner af Brahminer, og som lærte Sanskrit, Bengalsk og Engelsk.

Højskolen i Serampur blev ophævet i 1883, men for et Par Aar siden er den oprettet paany, saa at Undervisningen nu finder Sted i de gamle Bygninger. Og Collegierne i Calcutta, Bombay, Madras, Nagpur, Agra og Lahore bærer Vidnesbyrd om de rige Frugter, Modercollegiet i Serampur har sat.

XIV.

Solnedgang.

Careys sidste Dage var lykkelige. — Hans Livssol sank i Skæret af en klar Tro og en brændende Selvhengivelse. — Men i ydre Forstand var hans

sidste Aar alt andet end lyse. Alt hvad han havde gennemgaaet i sit Liv, Armod i Hackleton og Moulton, Uheld i Calcutta, Feber og Vanskeligheder i Nuddea — var intet at regne mod de Stød, der ramte ham i Aarene 1830—33.

Efter Andrew Fullers Død kom der Tvistigheder frem mellem Serampur-Folkene og det hjemlige Missionsselskab. Marshman tog til England for at faa dette bilagt. Det lykkedes ikke. Og Enden blev, at Serampur-Missionen skilte sig ud fra Selskabet og sørgede for sig selv til Aaret 1836. — Endnu et Stød kom til. Store Kriser gjorde det af med mange Handelshuse i Europa og med seks store Firmaer i Calcutta. — Careys Gage blev sat ned til et Minimum. Og i mørke Øjeblikke saa han for sig den sørgelige Udsigt at maatte lukke Collegiet. Men Carey hentede al sin Hjælp hos Gud. Det var, som om hans Sjæls Guld lutredes gennem alt, hvad der hændte. Han blev holdt oppe og var stadig Genstand for sine Venners Beundring. —

»Tiltrods for mange sørgelige Omstændigheder, der kuer den gode Mand, er han dog — i sit *halvfjerdsindstyvende Aar* — spøgefuld og munter Dagen lang. Han rider et Par Mil hver Morgen. Han arbejder med sine Oversættelser hver Dag, underviser to Timer i Teologi og i Naturhistorie hver Uge i Collegiet og prædiker baade paa Engelsk og paa Bengalsk!« —

Hen paa Aaret *1831* blev han imidlertid angrebet af Feber i en saadan Grad, at han mente, den sidste

Stund nærmede sig. Blandt dem, der besøgte ham i dette Aar, var den unge Skotte Alexander Duff. Ved en af de sidste Samtaler med den gamle Missionær talte Duff meget begejstret om hans Arbejde i Indien, indtil den syge blev træt og hviskede: »Bed!« — Duff knælede ned og bad og tog saa Afsked. Da han gik mod Døren, hørte han sit Navn blive nævnet med svag Stemme.

»Mr. Duff, De har talt meget om Dr. Carey. Dr. Carey. Naar jeg er gaaet bort, da sig intet om Dr. Carey, men tal om Dr. Careys Frelser!« —

Beskæmmet gik Duff og tog med sig i sit Hjerte en Belæring, han aldrig glemte. — —

I *1832* blev Carey saa rask, at han kunde lægge sidste Haand paa Revisionen af den hellige Skrift.— I Foraaret *1833* styrkedes Helbredet fremdeles, saa at hans Hjælper, Mr. Leechman, kunde skrive: »Vor ærværdige Dr. Carey har det godt og deltager i alle vore offentlige Forelæsninger. For nylig holdt han en meget interessant Tale ved vort Missionsbedemøde og opmuntrede os til fortsat Virken. De Møder, han maanedlig holder med os i sit Studereværelse, er os altid meget værdifulde!« — —

Careys sidste Breve var korte Meddelelser til to Søstre i England:

1833, Juli 27. — For en Ugestid siden begyndte en saa stor Forandring med mig, at jeg syntes at føle Dødens Haandtryk. Alle mine Børn var her for at se mig. Siden vendte min gamle Kraft tilbage paa

underfuld Maade. Ellers kunde jeg ikke have skrevet dette. Men jeg venter ikke, dette bliver ved. Herrens Vije ske! — Lev vel til vi mødes i en bedre Verden. —

Din hengivne Broder

W. Carey.

Serampur. 1833, September 25. — Mine kære Søstre. — At jeg er i Stand til at skrive til eder nu, kommer helt uventet for mig, og jeg tror for enhver anden. Men det synes at være Guds Vilje, at jeg bliver her lidt længere. — — Jeg er i Stand til endnu at læse nogle Korrekturark af den hellige Skrift. Al den Kærlighed og Ømhed, jeg kan ønske, er jeg omgivet af. Og mit Sind er stille. Det evige Livs Spørgsmaal er ordnet. Jeg er rede til Afgang! — Men hvor naar? — Det overlader jeg til Ham. —

Carey havde efter sin egen Anvisning faaet indrettet en Stol, der var fastgjort til en Træplade med Hjul under. Ved Hjælp af den kunde han køre lidt hver Dag i sin Have. — Marshman saà daglig til ham i det sidste Aar, og fandt ham altid som den »spøgefulde Olding«, — hvad Lord Hastings kaldte ham. — — En Dag udbrød Carey: »Ak, naar jeg er borte, vil Broder Marshman slippe Køerne ind i min Have!« — — »Aa, nej — sagde Marshman med Liv. — Om jeg end ikke har din store botaniske Interesse, vil jeg dog anse det for en hellig Pligt at værne om Haven, der har bragt dig saa mange Glæder!« — —

Den store Forandring, som forestod, kunde ikke i noget Øjeblik forurolige hans Sjæl. Til sine Venner ytrede han jævnlig: »Jeg er vis paa, at Jesus har frelst alle dem, som kommer til ham, og om jeg véd noget sikkert om mig selv, er det dette, at jeg er kommen til ham!« — —

— — —

Da den hede Tid nærmede sig af Aaret *1834*. gik det stadig tilbage med Helbredet. Han blev saa svag, at han kun kunde sige faà Ord ad Gangen. Men hans Ansigt udtrykte Glæde i Bønnen og Interesse for andres Samtale. —

I *Maj* gav den engelske Post ham Meddelelse om, at Guds Folk i England bad særlig meget for Missionen og gav store Gaver til den, og at en unavngiven Dame tilbød en stor Pengegave til Serampur-Missionen — baade til Collegiet, til Oversættelsesarbejdet og til de nye Stationer, der var grundet; — da løftede den gamle Carey sine gennemsigtige Hænder mod Himlen og mumlede sin Tak til Gud. —

Den sidste Dag kom. —

Marshman fortæller saaledes om den:

»Han var næppe i Stand til at tale forstaaeligt. Og efter en lille Samtale knælede jeg ned ved Siden af hans Seng og bad med ham. Jeg fandt med eet min Sjæl draget imod at love Gud for hans Godhed, fordi han havde bevaret Carey og velsignet ham i Indien i 40 Aar og ladet ham blive til et saadant Redskab til Velsignelse for Guds Kirker. Og jeg bønfaldt om, at naar han nu blev taget bort, en dobbelt

Del af hans Aand maatte hvile over dem, der blev tilbage. Skønt ude af Stand til at tale, gav han tydelig tilkende, hvor hjertelig han tog Del i denne Bøn. — Jeg forlod ham, og mine andre Pligter tillod mig ikke at se ham igen den Dag. Næste Morgen, da jeg ved Solopgang var paa Hjemvejen, mødte jeg vore Brødre Mack og Leechman paa deres Ridetur. De fortalte mig, at den elskede Broder havde haft det daarligt den hele Nat og nu var meget syg. Jeg hastede hjem, gik gennem Collegiet, hvor han havde levet sine sidste ti Aar. Men da jeg naaede Værelset, fandt jeg, at han netop var gaaet ind til sin Herres Glæde. Mrs. Carey, hans Søn Jabes, min Søn John og Mrs. Mack var hos ham!«

Det var Mandagen *9. Juni 1834.* — —

— Næste Morgen var Himlen klædt i tunge Regnskyer og det hele Land i graa Dunkelhed. — Skyerne brast i Regnstrømme. Og da var det, de bar William Carey til Graven under lydelig Graad. En Mængde Mennesker havde givet Møde. Den danske Guvernør og hans Hustru var tilstede. Generalguvernøren, der var hindret i at komme, sendte en Repræsentant. — I den vindløse, regntunge Luft hang Dannebrog ubevægelig og sørgmodig paa halv Stang, men dog højtidsfuldt som ved en Guvernørs Jordefærd. Vejen til Serampurs Kirkegaard var fyldt af en broget Menneskevrimmel, — særlig fattige Hinduer og Muhammedanere. Det var deres bedste Ven, de fulgte til Graven. Og de var utrøstelige. Man vandrede afsted i uafladelig strømmende Regn. Og som man nu naaede den aabne Grav, da

skinnede Solen ud i rød Morgenglans. Og Leechmann gav sig til at synge for, og alle istemmede den frydelige Opstandelseshymne:

»Hvi klager vi, naar Venner drage vil til Lysets Land!«

— —

Med Careys Bortgang var der kun een af Serampur-Trekløveret tilbage. — Ward var i 1822 bleven bortrevet af Kolera. 1837 blev Marshman kaldt bort; ti Aar senere døde hans trofaste Hustru Hanna. — —

En saare rig Virksomhed var blevet øvet. Der var nu 33 Stationer, 49 Præster, hvoraf Halvdelen indfødte, — 126 Drengeskoler med 10 Tusinde Hedningedrenge, — 27 Pigeskoler og det store Collegium, der nød almindelig Anseelse. —

— —

En Lovtale over Carey er unødig. Hans Liv taler tydeligt nok. Her skal kun peges paa en Udtalelse om ham af den berømte engelske Præst Robert Hall:

»Denne usædvanlige Mand, som fra den mest dulgte Ubemærkethed og Fattigdom, uden Hjælp, steg i Kraft af ihærdig Stræben til Literaturens højeste Æresposter, blev en af de første Orientalister, den første af Missionærer og Redskab til at sprede mere religiøs Kundskab blandt sine samtidige, end det er faldet i noget andet Menneskes Lod siden Reformationen, — en Mand, som med

den dybeste, mest forskelligartede Talentfuldhed forener en Evangelists Begejstringsglød, en Helgens Fromhed, et Barns Enfold.« — —

— —

Men bag alt dette ligger som det dybeste den fromme Ydmyghed, der saa klart træder frem i det lille Vers, han selv skrev, og som han ønskede sat paa sin Gravsten:

Som en jammerlig, fattig, hjælpeløs Orm,
min Gud, paa din Arm jeg faldt! —
Vær du min Kraft, min Retfærdighed,
min Frelser og mit Alt! —

KILDER.

George Smith: Life of William Carey (London 1885).

J. B. Myers: William Carey.

„Carey og Hedningemissionen", 1792—1892. Udgivet af den danske Literatur-Komité. København 1892.

H. Ussing: Evangeliets Sejersgang.

J. H. Kelman: Indiens Venner.

INDHOLD.

		Side
I.	Barndom og Ungdom (1761—1785)	3
II.	Moulton—Leicester (1785—1792)	13
III.	Opbrud	25
IV.	Indien	28
V.	Serampur	37
VI.	Vent store Ting af Gud	44
VII.	Forsøg store Ting for Gud	52
VIII.	Carey — hans Familie og hans Venner	60
IX.	Serampur-Trykkeriet	67
X.	Literaturens og Humanitetens Mand William Carey	72
XI.	Carey som Botaniker	77
XII.	Hans Indflydelse udenfor Indien	80
XIII.	Serampur-Collegiet	83
XIV.	Solnedgang	86
	Kilder	94

Nyt Abonnement paa Missions-Bibliotheket.

Redigeret af Missionssekretær Eilert Morthensen.

Missionsbibliotheket, som tidligere har tilhørt Udvalget for Børnegudstjenesten og været i Kommission hos »**Siloams Boghandel**«, er fra Begyndelsen af 1913 overgaaet til »Det danske Missionsselskab«, der med nogle Ændringer og Forbedringer fortsætter med dets Udgivelse. **Subskriptionen udgaar i 12 Ark** (hidtil 10) aarlig, **i 4 à 5 Hæfter,** og saaledes, at der mindst kommer **et Hæfte hvert Fjerdingaar.** Af Hensyn til Indbinding vil der med Aarets sidste Hæfte blive tilstillet Abonnenterne et Titelblad. Dette nødvendiggør imidlertid en mindre Prisforhøjelse, **saa den aarlige Abonnementspris nu er Kr. 1,25** (tidligere 1 Kr.). Missions-Bibliotheket vil iøvrigt søge at give en god og letlæselig Missionslitteratur — korte Levnedsskildringer af berømte Missionærer, Blade af vor Tids Verdensmission o. s. v. Det vil sikkert kunne være en god Hjælp især for dem, der som Ledere af Samfund og Missionskredse, Studiekredse, Søndagsskoler, K. F. U. M. og K. o. s. v. ofte har Brug for lettilgængelige Meddelelser om den Ydre Mission.

Vi skal da tillade os at opfordre vore Venner til at tegne sig som Abonnenter enten i nærmeste Boghandel eller ved at sende Meddelelse derom til »Det danske Missionsselskab«, Strandagervej 24, Hellerup.

D. M. S. Forlag har sikret sig Restbeholdningen af de tidligere udkomne Hæfter, og af disse kan faas følgende:

	Pris.
Bang, Im., Alexander Duff, Nogle Træk til et Livsbillede	0,25
Bergmann, Lorenz, Missionen i Japan	0,50
Blauenfeldt, Johanne, Isabella Thoburn, Banebryderen for Kvindernes Undervisning paa Missionsmarken	0,25
Buch, Vilh., Lidt om Koreamissionen	0,40
Christensen, Anders, Fra Missionen i Kongo	0,40
— George Grenfell, Missionær og Opdagelsesrejsende i Kongo	0,50
Ejersted, Johs., Adoniram Judson, Birmas Apostel	0,25
Ellerbek, S., Antung ved Jalufloden. Med Illustrationer. 2. Oplag	0,35
Fauerholdt, J., Jøder og Jødemission	0,35
Goy, Mme, I Afrikas Indre. Minder fra Zambesemissionen. Oversat ved Fr. Aschlund	0,50
Hansen, Chr., James Chalmers. En moderne Martyr	0,25
— William Chalmers Burns. En Indremissionær, som blev en af Banebryderne for vor Tids Kinamission	0,35
Jensen, Harald, Alexander Mackay. En Levnedstegning	0,40
— John Eliot, Indianernes Apostel	0,15
— Hudson Taylor. Hans Ungdom og Manddom	0,20
Kildeby, Hans, Hans Peter Børresen	0,50
Kruse, Alfred, En af det moderne Japans Grundlæggere	0,30
Krohn, Volmer, Allen Gardiner	0,25
— Indblik i Religioner udenfor Kristendommen	0,50
Morthensen, Eilert, Dr. Robert Morrison	0,25
— Dr. Griffith John fra Hankow	0,50
— Korea. Det, der var, og det, der er ved at komme	0,60
Olsen, A., Missionspræst John Engh og Missionens Udvidelse efter hans Død	0,50
Rafn, Holger, Raymundus Lullus, En Ridder af det hellige Kors	0,30
Stricker, Chr., Lys i Mørket, lidt om Arbejdet blandt de Spedalske	0,10
Wellejus, H., Fra Missionen blandt Muhammedanere	0,60
— Fra Kampen mod Islam. Billeder fra Batak-Missionen	0,50

En Del af disse Hæfter har vi ladet samle, **ikke efter Aargang,** men efter **Indhold,** og **indbundet i smukt Shirtingsbind,** og vil vi da kunne tilbyde:

1ste Bind: **Mission blandt Muhammedanere:**

I. **Raymundus Lullus,** en Ridder af det hellige Kors. Af Pastor Holger Rafn.

II. **Fra Missionen blandt Muhammedanere.** Af Pastor H. Wellejus

III. **Fra Kampen mod Islam,** Billeder fra Batak-Missionen. Af Samme.

Pris 1,25.

2det Bind: **Fra Missionen i Afrika:**

I. **Fra Missionen i Kongo.** Af Cand. theol., Sekretær Anders Christensen.

II. **George Grenfell,** Missionær og Opdagelsesrejsende i Kongo. Af Samme.

III. **Missionspræst John Engh** og Missionens Udvidelse efter hans Død og nuværende Stilling. Af Missionspræst A. Olsen.

IV. **Alexander Mackay.** En Levnedstegning. Af Pastor Harald Jensen Kent.

V. **I Afrikas Indre.** Minder fra Zambesemissionen. Af Fru Goy. Autoriseret Oversættelse ved Pastor emer. Fr. Aschlund.

Pris 1,25.

3die Bind: **Fra Koreamissionen:**

I. **Lidt om Koreamissionen.** Af Pastor Vilh. Buch.

II. **Korea,** det, der var, og det, der er ved at komme. Af Cand. theol., Sekretær Eilert Morthensen.

Pris 1,00.

4de Bind: **Fra Missionen i Indien og Birma:**

I. **Adoniram Judson,** Birmas Apostel. Af Johannes Ejersted.

II. **Alexander Duff.** Nogle Træk til et Livsbillede. Af Sognepræst Im. Bang.

III. **Hans Peter Børresen,** en dansk Missionær. En kort Levnedsskildring ved Cand. theol., Sekretær Hans Kildeby.

IV. **Isabella Thoburn,** Banebryderen for Kvindernes Undervisning paa Missionsmarken. Af Pastorinde Johanne Blauenfeldt.

Pris 1,25.

6te Bind: **Banebrydere:**

I. **John Eliot,** Indianernes Apostel. Af Pastor Harald Jensen Kent.

II. **Allen Gardiner,** Banebryderen for den nyere Tids evangeliske Mission i Sydamerika. Af Volmer Krohn.

III. **James Chalmers,** en moderne Martyr. Af Sognepræst Chr. Hansen.

IV. **En af det moderne Japans Grundlæggere.** En kort Fremstilling af Dr. J. H. Nisimas Liv og Gerning. Af Alfred Kruse.

Pris 1,00.

Det danske Missionsselskab,
Strandagervej 24, Hellerup.

Af „**Missions-Bibliotheket**" er i 1914 udkommet:

DAVID ZEISBERGER.

I tre og tresindstyve Aar Missionær blandt Indianerne.
Ved *J. Løth,* Lærer.

Pris: **35 Øre.**

NB. Missions-Bibliothekets Abonnenter bedes undskylde, at dette Hefte kommer dem i Hænde noget forsinket. Denne Forsinkelse er dels fremkommet ved Vanskeligheder ved at faa det sædvanlige Papir, dels ved, at et andet Manuskript, der var os lovet, ganske udeblev.

Hellerup, i September 1914. **Red.**